

BELEIDSNOTA

2009-2014

Stedelijk Beleid

Ingediend door heer Jean-Luc Vanraes, collegevoorzitter bevoegd voor de coördinatie van het Stedelijk Beleid en de collegeleden mevrouw Brigitte Grouwels en de heer Bruno De Lille

IN[SAMEN]SPRAAK

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	2
Lijst met afkortingen.....	4
Lexicon.....	4
1. Inleiding.....	6
2. Beleidskader.....	6
2.1. Beleidskader: een stukje geschiedenis.....	6
2.2. Bestuurlijke omgeving.....	7
2.3. Wettelijke opdracht.....	7
2.4. Missie.....	7
3. Omgevingsanalyse.....	8
3.1. Omgeving.....	8
3.2. Uitdagingen.....	9
4. Strategische en operationele doelstellingen.....	10
SD 1. De VGC ontwikkelt een duurzaam beleidsinstrumentarium.....	10
OD 1.1. Uitbouwen en verankeren van de cel Stedelijk Beleid binnen de administratie van de VGC... 10	
OD 1.2. Versterken van de kwaliteit van het bestuur door te investeren in een wetenschappelijke onderbouw van het beleid.....	10
OD 1.3. De kennis over Brussel sterker ontsluiten om zo Brussel op de kaart te zetten.....	11
SD 2. De VGC versterkt het democratisch draagvlak in de stad.....	12
OD 2.1. Bevorderen van samenwerking en betrokkenheid binnen de VGC.....	12
OD 2.2. Versterken van het democratisch draagvlak door de dialoog met de civiele maatschappij te intensifiëren.....	12
SD 3. De VGC voert een stedelijk beleid in partnerschap en overleg met andere overheden.....	14
OD 3.1. Opvolgen van fondsen en participeren aan programma's om initiatieven te ondersteunen of te initiëren.....	14
3.1.1. Coördineren, voorbereiden, uitvoeren en evalueren van het Stedenfonds.....	14
3.1.2. Ondersteunen van initiatieven en stimuleren van partnerschappen in het kader van de Duurzame Wijkcontracten.....	15
3.1.3. Opbouwen van expertise over de Europese fondsen.....	15
OD 3.2. Uitbouwen en stimuleren van samenwerking en overleg met andere overheden.....	16
3.2.1. Uitwerken van een doeltreffend gemeenschapsbeleid in synergie met de Vlaamse Gemeenschap.....	16
3.2.2. Versterken van de band tussen het VGC-beleid en het beleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	18
3.2.3. Bevorderen van de samenwerking en afstemming van de VGC en de Brusselse lokale besturen.....	18

- 3.2.4. Bevorderen van de samenwerking en afstemming van de VGC en de COCOF..... 18
- 3.2.5. Verkennen van de samenwerkingsmogelijkheden tussen de VGC en de Federale overheid
– Grootstedenbeleid..... 18

SD 4. De VGC zet in op een open en warme samenleving en versterkt de kansen voor maatschappelijk kwetsbare groepen.....19

OD 4.1. Ontwikkelen van een geïntegreerd beleid rond (kans)armoedebestrijding in het Brussels hoofdstedelijk gewest en uitbouwen van een positieve samenwerking rond dit het thema met de Vlaamse Gemeenschap en de Brusselse overheden.....19

OD 4.2. Realiseren van een integraal en geïntegreerd VGC-minderhedenbeleid teneinde de positie van en de participatie aan de stedelijke samenleving van etnisch-culturele minderheden te versterken..... 20

OD 4.3. Stroomlijnen van de hulpverlening aan kinderen en jongeren in het kader van een brede en integrale jeugdhulp in Brussel..... .20

SD 5. De VGC ontwikkelt brede projecten in functie van het meebouwen aan een leefbare stad.....22

OD 5.1. Versterken van de gemeenschapscentra als stedelijke motor van een lokaal beleid..... 22

OD 5.2. Creëren van ruimte voor brede ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren in Brussel23

OD 5.3. De VGC ondersteunt en versterkt het gebruik van het Nederlands door de kwaliteit van het taalgebruik te verbeteren en door een positieve houding ten opzichte van het Nederlands in de meertalige Brusselse context te stimuleren..... 24

OD 5.4. Stroomlijnen en verder uitbouwen van de ondersteuning van ouders bij de opvoeding van kinderen.....26

SD 6. De VGC bouwt meer en betere gemeenschapsinfrastructuur uit met het doel de fysieke omgeving te verbeteren.....27

OD 6.1. Versterken van het investeringsbeleid van de VGC voor de realisatie van een betere, duurzame en toegankelijke gemeenschapsinfrastructuur in de stad..... 27

OD 6.2. Stimuleren van het multifunctioneel gebruik van infrastructuur, ingebed in de buurt en de omgeving..... 27

Bijlage: omgevingsanalyse..... 28

Lijst met afkortingen

ATO: vzw Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

BROSO: Brussels Ondersteuningscentrum Secundair Onderwijs

COCOF: Commission Communautaire Française

D'BROEJ: De Brusselse Organisatie voor de Emancipatie van Jongeren

EFRO: Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

GGC: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

GPDO: Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling

IJH: Integrale Jeugdhulp

JES: Jeugd en Stad

OCMW: Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn

PCGO: Plaatselijke Commissie voor Geïntegreerde Ontwikkeling

SIF: Sociaal Impulsfonds

VFIK: Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen

VVSG: Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

WMKJ: Werking Maatschappelijk Kwetsbare Jongeren

Lexicon

ATO: het Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd opgericht in juli 2008 door de Brusselse regering en heeft volgende opdrachten: de kennis over de stad verbeteren, het Brussels grondgebied promoten, werken aan een stadsontwikkeling die in ieders voordeel is.

Cel Stedelijk Beleid: deze cel binnen de administratie van de VGC coördineert het programma van het Vlaamse Stedenfonds in Brussel, voert transversale opdrachten uit en stimuleert samenwerking met andere overheden die actief zijn op het vlak van stedelijk beleid in het hoofdstedelijk gewest.

Duurzame Wijkcontracten: herwaarderingsprogramma's op initiatief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Duurzame Wijkcontracten zijn gericht op verschillende kwetsbare wijken en worden uitgevoerd in een partnerschap met de gemeenten. Binnen die programma's worden verschillende projecten in eenzelfde wijk voorzien, die moeten gerealiseerd worden binnen een termijn van vier jaar (met een verlenging van twee jaar om de laatste werken uit te voeren).

Kenniscentrum Vlaamse Steden: het Kenniscentrum werd in 2007 opgericht door de 13 Vlaamse centrumsteden en de VVSG. De activiteiten van het Kenniscentrum situeren zich rond vijf pijlers: kennisverzameling en –ontsluiting, kennisontwikkeling, kennisbemiddeling, netwerkvorming en beleidsbeïnvloeding.

Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO): opvolger van het GewOP (Gewestelijk Ontwikkelingsplan) dat momenteel van kracht is en dateert van 2002. Het GewOP is een strategisch oriënteringsplan dat de ontwikkelingsdoelstellingen en –prioriteiten van het gewest bepaalt. Een nieuw plan (GPDO) wordt uitgewerkt dat rekening houdt met de recente demografische en sociologische ontwikkelingen.

Stedelijkheid: omschrijft de kenmerken van het samenleven in steden en maakt van het versterken van die kenmerken het doel van het beleid: dichtheid, diversiteit en democratie. Het beleid dat deze stedelijke kenmerken versterkt, leidt tot duurzame ontwikkeling¹.

Stedelijk beleid: alle inspanningen van overheden en maatschappelijke actoren, centraal en lokaal, gericht op de stad en het versterken van stedelijkheid².

Stedelijk beleid van de VGC: de beleidsinspanningen van de VGC gericht op de stad en op het versterken van de stedelijkheid.

Stedenfonds: het Stedenfonds is een programma van de Vlaamse overheid met als opdracht de Vlaamse steden financieel te ondersteunen bij het voeren van een duurzaam stedenbeleid.

Stedenfonds 2: loopt voor de duur van 6 jaar, m.n. van 2008-2013 en is de opvolger van Stedenfonds 1 dat liep van 2003-2007.

Task Force Brussel: overlegstructuur in oprichting waarbinnen informatie-uitwisseling over transversale thema's plaatsvindt tussen de Vlaamse Overheid en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Vlaams Brusselfonds: impulsfonds, beheerd door de Vlaamse minister van Brussel, voor de financiering van een divers gamma aan projecten en initiatieven rond welzijn, cultuur en onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Wijkcommissie: inspraak- en overlegorgaan ingericht door de gemeente naar aanleiding van de uitwerking van het programma van het Duurzaam Wijkcontract. De wijkcommissie bestaat uit wijkbewoners, wijkverenigingen, schoolinstellingen en vertegenwoordigers van de gemeenten, de gemeenschapscommissies en het Brussels Hoofdstedelijke Gewest.

¹ DE RYNCK, Filip e.a. Witboek *"De Eeuw van de Stad. Over stadsrepublieken en rastersteden"*. Project Stedenbeleid, 2003. p.21.

² Ibidem.

1. Inleiding

Brussel kent en is een complexe, veelzijdige en dynamische realiteit. In deze realiteit werkt de Vlaamse Gemeenschapscommissie binnen een specifiek institutioneel kader als een overheid tussen andere overheden met haar eigen bevoegdheden op het vlak van gemeenschaps- en persoonsgebonden (welzijn en gezondheidszorg) aangelegenheden.

Het beleid van de VGC, met als basisopdracht de uitbouw van een gemeenschapsbeleid in de grootstad Brussel, kan moeilijk anders dan stedelijk zijn. Waarom maken wij er dan een aparte beleidslijn van? De uitdaging van het stedelijk beleid van de VGC zit in het omgaan met die complexe institutionele én maatschappelijke realiteit en vertrekt vanuit een houding van samenwerking en openheid om, met respect voor ieders rol en opdracht, vorm te geven aan een duurzaam stadsproject.

Het stedelijk beleid van de VGC beschouwt de dynamiek en complexiteit van de grootstad als een fundamenteel positieve kracht, zonder te veronachtzamen dat ze haar voor een veelvoud aan uitdagingen plaatst. De focus van het stedelijk beleid van de VGC is het zoeken van antwoorden op deze uitdagingen, door het stimuleren en ondersteunen van de stedelijkheid in de werking van haar acties en initiatieven. Deze antwoorden kennen een drietal dimensies, die in het vervolg van deze beleidsnota terugkeren en uitgewerkt worden.

Een eerste dimensie is de dimensie van de samenwerking over de grenzen van overheden en (beleids)domeinen heen: stedelijk beleid als antwoord op het dynamische karakter van de stedelijke samenleving. De grote diversiteit en complexiteit van een grootstad zoals Brussel, daagt uit om creatief en innovatief te zijn in de antwoorden en oplossingen die men zoekt. De creativiteit zit in de integrale benadering van de maatschappelijke uitdagingen en in het stimuleren van samenwerking.

Een tweede dimensie is de dimensie van het democratisch draagvlak van de stad: stedelijk beleid gaat over de manier waarop je de stedelijke samenleving vorm geeft in samenwerking met geëngageerde stedelijke actoren. De snel veranderende samenstelling van de burgermaatschappij maakt deze opdracht pertinent: voor wie, met wie en hoe werkt de VGC samen?

Tot slot staat de VGC voor een heel unieke uitdaging die te maken heeft met haar basisopdracht: een Nederlandstalig gemeenschapsbeleid in een stedelijke omgeving die hoofdzakelijk anderstalig en multicultureel is. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de dimensie van de taal en de diversiteit. Brussel heeft nood aan een project dat omgaat met deze realiteit. Zonder afbreuk te doen aan de identiteit van onze instelling, moeten we op een open manier naar de toekomst durven kijken!

2. Beleidskader

2.1 Beleidskader: een stukje geschiedenis

De afgelopen decennia ontstond in de meeste West-Europese landen een groeiende aandacht voor steden en stadswijken. Begrijpelijk, want meer dan 60% van de Europeanen woont in een duizendtal middelgrote steden van meer dan 50.000 inwoners, die in het verleden veelal getroffen werden door stadsvlucht en verpaupering. De geografische spreiding van middelgrote steden is karakteristiek voor Europa, en de ontwikkeling ervan is primordiaal voor het Europees regionaal beleid. Eind jaren '80 van de vorige eeuw ontstonden nieuwe ideeën en programma's voor de aanpak van de verpaupering, bijvoorbeeld op vlak van de gebiedsgerichte aanpak en de beleidsparticipatie. Deze bewustwording heeft zich in Vlaanderen en Brussel vertaald in een politiek van stedelijke ontwikkeling, concreet vorm gegeven in een aantal programma's van stadsvernieuwing. Zo kent Brussel sinds de jaren '90 de wijkcontracten, een goed voorbeeld van stadsvernieuwing op wijkniveau.

Ook in Vlaanderen werden fondsen opgezet die wensten in te spelen op de noden van de stad. Omwille van de institutionele band tussen Vlaanderen en Brussel stelde de Vlaamse Gemeenschap vanuit deze fondsen ook middelen ter beschikking van Brussel. Vooreerst was er het Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen (VFIK) in de periode 1990-1996. De middelen uit dit fonds werden besteed aan initiatieven die rechtstreeks gericht waren naar kansarme bevolkingsgroepen.

In 1996 werd het Sociaal Impulsfonds (SIF) in het leven geroepen. Zowel inhoudelijk als bestuurlijk waren er belangrijke wijzigingen. Naast de blijvende aandacht voor het bestrijden van de kansarmoede en het bevorderen van het welzijn, was het Sociaal Impulsfonds een eerste aanzet voor het ontwikkelen van een gemeentelijk en stedelijk beleid gericht op het herstel van de leef- en omgevingskwaliteit van de achtergestelde buurten.

In 2003 werd het SIF geheroriënteerd naar het Stedenfonds (zie OD 3.1). Deze heroriëntering, die gepaard ging met een hervorming van het gemeentefonds, was bedoeld om steden te stimuleren om niet enkel te vertrekken vanuit een probleemanalyse maar ook aandacht te hebben voor het potentieel van de stad en dit vanuit zoveel mogelijk invalshoeken: sociaal, cultureel, economisch, ecologisch, fysiek-ruimtelijk Kortom, werken aan duurzame steden.

Het is binnen dit brede kader dat de uitbouw van het stedelijk beleid van de VGC gezien moet worden, waarbij de mogelijkheden en kansen die een transversale benadering bieden het uitgangspunt vormen voor het geïntegreerde stedelijke beleid van de toekomst. De positionering van de cel Stedelijk Beleid binnen de administratie, onder de directe hiërarchische leiding van de leidend ambtenaar, moet deze transversale aanpak binnen de VGC en de samenwerking versterken (zie ook SD 1).

2.2 Bestuurlijke omgeving

De organisatie van het bestuur van Brussel is voor de doorsnee burger niet in enkele woorden uit te leggen, tenzij dan als complex en niet bijster transparant. Brussel combineert immers meerdere functies (Gewest, hoofdstad, Europese en internationale functies,...) en verschillende overheden oefenen bevoegdheden uit op haar grondgebied.

In 1989 kreeg het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een eigen statuut, waarbij naast de gewestelijke instellingen tevens de gemeenschapscommissies werden opgericht. Naast het Brussel Hoofdstedelijk Gewest zijn ook de Franse en Vlaamse Gemeenschap bevoegd in Brussel.

De federale overheid is op haar beurt bevoegd voor een hele reeks culturele en wetenschappelijke instellingen gevestigd op het Brussels grondgebied. Brussel is bovendien de zetel van de Europese Commissie en ook het Europees parlement vergadert er regelmatig. Tot slot zijn er 19 gemeenten die autonoom gemeentelijke bevoegdheden uitvoeren.

2.3 Wettelijke opdracht

De Vlaamse Gemeenschapscommissie is een instelling met rechtspersoonlijkheid en werd opgericht bij de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen (artikel 60 e.v.). De VGC is bevoegd voor culturele, onderwijs- en persoonsgebonden (welzijn en gezondheidszorg) materies binnen het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De politieke organen van de VGC maken deel uit van de Gewestelijke instellingen.

De VGC is institutioneel ook verankerd met de Vlaamse Gemeenschap en is bevoegd voor de aangelegenheden van de Vlaamse Gemeenschap van Brussel-Hoofdstad. In het kader van tal van Vlaamse decreten krijgt de VGC een expliciete rol toebedeeld en worden zowel provinciale als gemeentelijke taken opgenomen.

2.4 Missie

De voorbije bestuursperiodes werd de wettelijke opdracht van de VGC inhoudelijk vertaald in een missie die als volgt luidt:

De Vlaamse Gemeenschapscommissie is de basis en draaischijf voor de Vlaamse gemeenschap in het Brusselse hoofdstedelijke gewest en voor diegenen die bij haar aansluiting zoeken. De Vlaamse Gemeenschapscommissie maakt deze missie waar vanuit haar institutionele positionering en haar bevoegdheden inzake cultuur, onderwijs, welzijn en gezondheid en dit alles aangestuurd vanuit Nederlandstalig perspectief. Door de ontwikkeling en ondersteuning van een open Nederlandstalig netwerk van diensten en voorzieningen op alle terreinen van haar bevoegdheden, wil de Vlaamse Gemeenschapscommissie de kwaliteit van het leven in de stad in de diverse levensdomeinen verhogen en nieuwe kansen bieden aan mensen. De Vlaamse Gemeenschapscommissie staat voor een assertieve, open en zelfverzekerde Vlaamse gemeenschap die evident aanwezig is in het Brusselse hoofdstedelijke gewest en die de stad mee uitbouwt. Als overheid stelt ze zich fundamenteel communicatief, grootstedelijk geëngageerd, coöperatief, toekomstgericht, direct, ondersteunend, dienstverlenend en innoverend op.

3. Omgevingsanalyse

3.1 Omgeving

Met ruim 1 miljoen inwoners gespreid over 161 km² en 19 gemeenten is Brussel een dichtbevolkte stad. De Brusselse bevolking neemt ook toe en verjongt. In november 2009 telde het Brussels Gewest officieel 1.101.872 inwoners en bijna 17.000 mensen (1,6%) meer dan een jaar eerder. Het officiële bevolkingscijfer geeft echter niet volledig weer hoeveel personen er in werkelijkheid in Brussel wonen. Kandidaat-vluchtelingen, diplomatiek personeel, studenten "op kot" en personen zonder wettig verblijf zijn niet in deze statistieken opgenomen.

Brussel is het enige gewest waarin een relatieve verjonging van de bevolking wordt vastgesteld. De afgelopen 15 jaar is Brussel van het oudste gewest geëvolueerd naar het jongste gewest van België. De gemiddelde leeftijd is er 38 jaar, ruim 2 jaar onder het nationale gemiddelde. 30% van de Brusselse bevolking is jonger dan 25 jaar.

Brussel is een multiculturele en internationale stad. Brussel blijft internationaliseren en cultureel steeds meer diversifiëren als resultaat van de stijgende buitenlandse migratie. Het aandeel personen met een vreemde nationaliteit (28%) ligt gevoelig hoger in Brussel dan in het ganse land (9,1%). In Brussel worden minstens vijftig talen gesproken.

Brussel is een kleine wereldstad. Dit heeft ondermeer te maken met de aanwezigheid van de Europese en andere internationale instellingen die op hun beurt talrijke bedrijven, lobbygroepen, administraties, etc. in Brussel doen belanden. De aanwezigheid van – onder andere – deze instellingen en groepen van mensen draagt bij tot een jonge, culturele en kosmopolitische uitstraling en ontwikkeling van Brussel.

Brussel is een rijke stad. Het Brussels gewest behoort tot het kranse van de rijkste regio's in Europa samen met Londen, Dublin, Parijs, Madrid, Wenen, Stockholm, Praag en Bratislava. Bijna een vijfde van de Belgische welvaart wordt in het Brussels gewest gecreëerd. De geproduceerde rijkdom in Brussel ligt 65% boven het EU-gemiddelde en 40% boven het Belgisch gemiddelde.

MAAR

De Brusselse bevolking verarmt en de dualisering neemt toe. De bevolkingsgroei betekent niet dat de stadsvlucht gestopt is. Integendeel, de laatste jaren neemt die zelfs nog toe. Goed opgeleide tweeverdieners ontvluchten de stad richting Vlaams- en Waals-Brabant en Brussel wordt er een stukje armer door.

Het Brussels Gewest kent een paradoxale socio-economische context. De kloof tussen rijk en arm neemt toe. Aan de ene kant is het een gewest dat aantrekkelijk is vanuit economisch standpunt en een zeer belangrijke ontwikkelingspool voor België. Aan de andere kant wordt een groot deel van de bevolking uitgesloten van deze economische rijkdom. Een vijfde van de totale Brusselse bevolking leeft in financieel moeilijke omstandigheden. Meer dan een kwart van de Brusselaars woont in een huishouden waarin helemaal geen bezoldigde arbeid wordt verricht. De dualiteit tussen rijke en arme inwoners vertaalt zich ook in de geografie van de stad met uitgesproken kansarme buurten in de westelijke sikkelvormige zone rond het kanaal en rijke buurten in het zuidoostelijke deel van de tweede gordel. In de dichtbevolkte armere gemeenten woont bovendien de jongste bevolking met het grootste aandeel aan jonge kinderen (0-4 jaar).

Het Brussels gewest is goed voor ongeveer 17% van de Belgische arbeidsplaatsen. In 2008 werden 54% van de 680.000 Brusselse arbeidsplaatsen ingenomen door inkomende pendelaars. Een groot deel van de rijkdom die in Brussel geproduceerd wordt, verdwijnt dus naar de andere gewesten. De administratieve werkloosheidsgraad bedroeg in 2008 in Brussel 19%. Dat is meer dan in Gent en Antwerpen maar minder dan in Charleroi en Luik. Werkloosheid treft vooral laaggeschoolde, werkzoekenden met een vreemde nationaliteit en jongeren. In het Brussels Gewest bedraagt de jongerenwerkloosheid een zorgwekkende 34,4%. Tegelijkertijd zijn er vacatures die niet ingevuld raken.

Brussel is een institutioneel complexe stad.

Brussel is de hoofdstad van België, Vlaanderen en Europa. Op een grondgebied van 161 km² bouwen verschillende beleidsniveaus een beleid uit in of ten aanzien van Brussel: de VGC, de COCOF, de GGC, het Gewest, de Federale overheid, de Vlaamse en Franse Gemeenschap, de 19 gemeenten en evenveel OCMW's.

3.2 Uitdagingen

Bovenstaande complexe maatschappelijke realiteit laat zich voelen in de beleving van de stad. De stad wordt door haar inwoners steeds minder gedacht vanuit traditionele en institutionele uitgangspunten. Individuen en groepen van mensen organiseren en verenigen zich hoe langer hoe minder op een traditioneel gekende manier, steeds minder op communautaire leest. Dit vraagt een flexibele overheid, een flexibele VGC, een flexibel stedelijk beleid. Een beleid dat in staat is om te gaan met de diversiteit van en de dualiteit in de stad.

Het stedelijk beleid van de VGC wil de samenwerking versterken en een aanpak stimuleren die oog heeft voor de ruimere stedelijke context van kansen, mogelijkheden en knelpunten. Deze aanpak omvat zowel een externe als een interne component.

Extern heeft het stedelijk beleid van de VGC een rol te spelen door de participatie en betrokkenheid van de burgermaatschappij, met zowel het klassieke middenveld als nieuwe (burger)bewegingen en netwerken, te stimuleren. Aandacht hebben voor dynamiek en verandering in de stad, betekent immers voortdurend op zoek gaan naar nieuwe krachten die in de stad de kop opsteken en onderzoeken hoe deze bij het beleid betrokken kunnen worden. In dit perspectief vervult het stedelijk beleid van de VGC ook een rol bij het uitbouwen van de band met de andere overheden die beleid maken in deze complexe stad.

Intern wil het stedelijk beleid van de VGC de samenwerking tussen de beleidsdomeinen en –diensten versterken in functie van een meer gecoördineerd beleid. Heel wat beleidsthema's zijn dan ook gebaat bij een integrale benadering en aanpak, waarbij het werken aan een gezamenlijke en gedragen visie ook op het terrein de nodige vruchten zal afwerpen. De wil om samen te werken aan een betere toekomst voor de stad vormt dan ook de leidraad van deze beleidsnota.

4. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1. De VGC ontwikkelt een duurzaam beleidsinstrumentarium

Een sterk stedelijk beleid kan niet worden gebouwd op los zand maar verdient stevige fundamenten en een aanpak op basis van inzicht, kennis en analyse. Beleidskeuzes dienen dan ook gebaseerd te worden op onderzoek, terreinkennis en kennis van het werkveld. Bij beleidskeuzes zal meer dan vroeger vertrokken worden van een grondige en objectieve analyse van noden en behoeften van de Brusselaars en van de vele gebruikers van de dienstverlening van de VGC. Om dit mogelijk te maken, is de versterking en ontwikkeling van een duurzaam beleidsinstrumentarium noodzakelijk.

OD 1.1. Uitbouwen en verankeren van de cel Stedelijk Beleid binnen de administratie van de VGC

Eén van de grote uitdagingen voor de VGC is het omgaan met de grote complexiteit van Brussel. De maatschappelijke omgeving, de institutionele complexiteit, de meertaligheid.... leggen een druk op de bestuurskracht van ieder bestuur in Brussel, en dus ook op deze van de VGC. Gewoon goed zijn is in Brussel niet goed genoeg. Het moet dan ook de ambitie zijn om binnen de Brusselse institutionele structuren een dynamische overheid te zijn, een overheid die gericht is op samenwerking en overleg met andere overheden en actoren in de stad.

Een sterk stedelijk beleid veronderstelt een overheid met personeelsleden die deskundig zijn en hun weg vinden in de complexe uitdagingen die de stad genereert. Dit beleid vergt ook personeelsleden die gericht zijn op de stedelijke samenleving, die ingewikkelde projecten met een veelheid aan stakeholders en belangen tot een goed einde kunnen brengen en over de nodige professionele capaciteit beschikken om de beleidsontwikkeling en –evaluatie in een breed stedelijk perspectief te plaatsen.

Inspelen op de grootstedelijke noden en mogelijkheden aan de hand van een onderbouwde visie op stadsontwikkeling en gemeenschapsbeleid, veronderstelt binnen de VGC dan ook een oriëntatie die de beleidsdomeinen overstijgt, maar er anderzijds toch sterk mee verankerd blijft en er niet van losgezien kan worden. Om het stedelijk beleid binnen de VGC een juiste en een zichtbare plaats te geven, is recent de cel Stedelijk Beleid opgericht die rechtstreeks onder de leidend ambtenaar valt. Deze positionering van de cel Stedelijk Beleid binnen de administratie moet de transversale aanpak binnen de VGC versterken.

De kerntaken van de cel Stedelijk Beleid omvatten volgende drie luiken:

- het coördineren, voorbereiden, opvolgen en evalueren van het Stedenfonds. De cel zorgt ook voor de participatie van de VGC aan stedelijke herwaarderingsprogramma's van het gewest (waaronder de Duurzame Wijkcontracten) en zoekt aansluiting bij het beleid en de stedelijke ontwikkelingsprogramma's van andere overheden;
- het bevorderen van de participatie van het middenveld en tal van actoren aan het stedelijk beleid door middel van diverse vormen van inspraak- en participatietrajecten;
- het ondersteunen van de transversale dynamiek binnen de VGC en het bevorderen van de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en beleidsdirecties in functie van een geïntegreerd stedelijk beleid.

OD 1.2. Versterken van de kwaliteit van het bestuur door te investeren in een wetenschappelijke onderbouw van het beleid

Net zoals de overheden van andere steden in ons land, worstelt de VGC met cijfers, prestaties en effectindicatoren van het gevoerde beleid. Daarenboven is het genereren van cijfers in de Brusselse context stukken complexer dan dat in andere steden van het land het geval is. Toch kan een goed beleid niet anders dan gestoeld zijn op kwalitatieve én kwantitatieve beschrijvingen en analyses van de stad. Daarbij hoeven een kwalitatieve analyse en een cijfermatige benadering elkaar overigens niet in de weg te staan, integendeel, beiden vullen elkaar aan en zijn juist complementair.

De vraag naar omgevingsanalyses, meetindicatoren, effectmeting, onderzoek, etc. wordt alsmaar groter en vond binnen de VGC ondermeer een antwoord in de oprichting van een Meet- en Weetcel in de administratie. De Meet- en Weetcel zal in nauwe samenwerking met de gehele administratie en de cel Stedelijk Beleid werken aan een wetenschappelijke onderbouw van het beleid. De uitbouw van een

dergelijk instrumentarium is ook opgenomen in de beleidsovereenkomst Stedenfonds 2 met de Vlaamse Gemeenschap en vormt één van de speerpunten van het beleid voor de komende jaren.

De Meet- en Weetcel heeft de taak om beleidsrelevante informatie en gericht wetenschappelijk onderzoek te verzamelen en te verwerken. Daarbij zal de Meet- en Weetcel ook de maatschappelijke effecten van een aantal evoluties in kaart brengen aan de hand van meetbare indicatoren zoals het bereik van de verschillende diensten en voorzieningen (onderwijs, kinderopvang, culturele en sociale voorzieningen, etc.). De komende jaren worden ook specifieke registratiesystemen ontwikkeld om het Stedenfondsprogramma op te volgen en de prestaties van het gevoerde beleid juist in kaart te brengen.

In Vlaanderen werken de centrumsteden met de 'stadsmonitor' om maatschappelijke effecten van het beleid en maatschappelijke evoluties in de stad in kaart te brengen. De stadsmonitor vertrekt vanuit een gemeenschappelijke en gedragen visie op een leefbare en duurzame stad. De ontwikkeling van een gelijkaardig instrument in Brussel is een hele uitdaging. De VGC wil onderzoeken, samen met de Vlaamse Gemeenschap, hoe/en in welke mate dit instrument ook hanteerbaar is in een Brusselse context.

Daarbij aansluitend willen we via een brede survey komen tot een wetenschappelijk instrument dat peilt naar de perceptie van Brussel als leefstad voor al diegenen die aansluiting zoeken bij de VGC. Hierbij dient ook de algemene tevredenheid van gebruikers over de kwaliteit van het voorzieningenaanbod, met een klemtoon op gemeenschapsvoorzieningen, in kaart te worden gebracht.

OD 1.3. De kennis over Brussel sterker ontsluiten om zo Brussel op de kaart te zetten

De VGC heeft Brussel als werkterrein. De instellingen van de VGC en de vele initiatieven die met onze steun hun werking ontplooiën, beschikken over heel wat kennis en inzicht in de stad. De slogan 'in de weer voor Brussel' is in dit opzicht niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk op te vatten. De VGC staat met beide voeten in de stad.

Toch wordt die kennis onvoldoende ontsloten en vertaald naar diverse andere instellingen en overheden, zowel binnen als buiten Brussel. Om hieraan tegemoet te komen, is het noodzakelijk om de verschillende stedelijke VGC-initiatieven in de kijker te zetten en de kennis en gegevens die in de VGC aanwezig zijn maximaal te ontsluiten naar iedereen die interesse heeft in de stad. Omgekeerd willen we ook de expertise en know how die in het rijke Brusselse werkveld aanwezig is, beter ontsluiten zowel naar de VGC als naar andere overheden toe.

Het moet dan ook onze ambitie zijn om, zeker naar de Vlaamse Gemeenschap toe, de ambassadeur te zijn van de stad en haar inwoners. Er is hier zowel op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, dataverzameling als kennis van de omgeving en de stedelijke praktijken zonder meer een voortrekkersrol weggelegd die we de komende jaren willen uitspelen.

SD 2. De VGC versterkt het democratisch draagvlak in de stad

Stadsbewoners, de civiele samenleving en de overheid ageren met elkaar in een driehoeksverband, waarbij de verhoudingen en de omgang tussen deze niveaus permanent aan veranderingen onderhevig zijn. De VGC wil het democratisch draagvlak van het beleid vergroten en het publieke debat aanzwengelen. Als dynamische overheid willen we de betrokkenheid, samenwerking en participatie van zowel de eigen stadsadministratie als het werkveld initiëren of ondersteunen. Een beleid dat het democratisch draagvlak vergroot, versterkt ook de ontwikkeling en de mobilisatie van inzichten, gedachten en ideeën van burgers en het middenveld.

OD 2.1. Bevorderen van samenwerking en betrokkenheid binnen de VGC

De VGC heeft de ambitie een dynamische en geëngageerde stadsadministratie te zijn. Hier willen we verder aan bouwen. Er zal onderzocht worden hoe er vormend en stimulerend kan gewerkt worden rond stedelijkheid. Het vertrekpunt is de omgeving waarin we werken en leven. Hoe beter we deze kennen én begrijpen ('vinger aan de pols'), hoe beter we het beleid kunnen afstemmen op de noden van de stad.

Het congres 'Stadspiratie' met als thema 'stedelijk netwerken en de betekenis ervan voor de overheid in Brussel' (dat plaats vond eind februari 2010) verkende de groeiende nood aan samenwerking en allianties die vorm geven aan de stad. Wat kunnen we hieruit leren? Welke zijn mogelijke aanbevelingen en tips? Welke instrumenten kunnen worden aangereikt om de 'samenwerkingscultuur' te versterken binnen de VGC?

Hierin is een rol voor de cel Stedelijk Beleid weggelegd, bv. via de uitwerking van trajecten en vormingsmomenten voor de eigen administratie.

Weliswaar moet dit steeds in samenwerking gebeuren met de andere beleidsdirecties en met de Meet- en Weetcel vanuit de overtuiging dat zij hier al heel wat rond doen. Het is onze bedoeling om de kracht en de eigenheid van elk beleidsdomein te respecteren en hen tegelijkertijd te ondersteunen waar nodig, om de stedelijke reflex aan te wakkeren indien nodig én om op tijd en stond vernieuwing mogelijk te maken.

OD 2.2. Versterken van het democratisch draagvlak door de dialoog tussen de VGC en het werkveld te intensifiëren

Inspraak, participatie en dialoog zijn erg belangrijk in het stedelijk beleid van de VGC.

Onze betrachting is in dialoog te gaan met de deelnemers aan het leven in de stad in het kader van participatie, betrokkenheid en gedragenheid. Dit zien we als een manier om het democratisch draagvlak te versterken.

Hoe? Door de stem van het werkveld, de vrijwilligers en andere stedelijke actoren een plaats te geven bij het uitwerken en voeren van een stedelijk beleid. Het gaat om een wederzijdse uitwisseling: de VGC wil het denken over de stad mee inspireren en wil geïnspireerd worden.

De nood aan een dialoog met het werkveld rond stedelijke/transversale thema's is groot. De relatie met een groot deel van het werkveld 'als geheel' heeft nood aan schwing, aan een bijkomend spoor dat de verhouding van beide stakeholders, VGC en werkveld, opnieuw op de rails zet.

De organisatie van het congres 'Stadspiratie' was een succes. De opkomst was talrijk en de mate van betrokkenheid groot. Het congres zette de VGC op de kaart als een dynamische en inhoudelijk sterke stedelijke overheid, zowel ten aanzien van het werkveld als ten aanzien van Vlaamse partners en Brusselse stedelijke organisaties en netwerken. Het congres was een eerste stap in dat proces van wederzijdse uitwisseling: informeren en geïnformeerd worden. Daarop gaan we verder werken; de dynamiek ontstaan naar aanleiding van het congres moet warm gehouden worden door middel van vervolgttrajecten die een duurzame en constructieve samenwerking met het steeds veranderende middenveld mogelijk moeten maken.

Een tweede piste heeft te maken met de versterking van de reguliere beleidsadviesing.

De VGC kent een lange traditie van inspraak via adviesraden en werkgroepen. Eén van de beleidspistes die we concreet willen maken, is de installatie van een overleg met de voorzitters van alle reguliere adviesraden en de ontwikkeling van werkmethodes die de inhoudelijke interactie tussen adviesraden onderling versterken.

Bijkomend kan dit voorzittersoverleg gehanteerd worden om de output van de ambtelijke werkgroepen rond de transversale thema's (zie SD 4 en SD 5) af te toetsen en indien gewenst te adviseren. Op deze manier ontstaat ook een directe dialoog en kruisbestuiving tussen belangrijke actoren uit de reguliere adviesorganen, wat op zich reeds een meerwaarde is voor een stedelijke overheid die transversaliteit en samenwerking belangrijk vindt. De cel Stedelijk Beleid zal de voorbereidingen en het secretariaat van dit transversale overleg verzorgen en op deze wijze de samenwerkingsdynamiek binnen de VGC extra ondersteunen. Daarnaast wil de VGC onderzoeken hoe methodieken kunnen ontwikkeld worden om nieuwe vormen van inspraak en actieve burgerschap te bevorderen.

SD 3. De VGC voert een stedelijk beleid in partnerschap en overleg met andere overheden

De VGC is geen stadsbestuur, maar een overheidsinstelling in de stad. De externe afhankelijkheid bij de VGC van andere besturen is dan ook groot. De afhankelijkheid van andere instellingen en de gedeelde verantwoordelijkheid over de stad, dagen de VGC dan ook permanent uit om samen te werken met andere instellingen en overheden om haar beleid te versterken. Dit vertaalt zich concreet in het coördineren en opvolgen van stadsvernieuwingsprogramma's en in het stimuleren van samenwerking en overleg met andere overheden.

OD 3.1. Opvolgen van fondsen en participeren aan programma's om initiatieven te ondersteunen of te initiëren

In de schoot van de cel Stedelijk Beleid worden stadsvernieuwingsprogramma's opgevolgd die niet tot één welbepaald beleidsdomein behoren.

3.1.1. Coördineren, voorbereiden, uitvoeren en evalueren van het Stedenfonds

Het Stedenfonds is een programma van de Vlaamse overheid met als opdracht de Vlaamse steden financieel te ondersteunen bij het voeren van een duurzaam stedenbeleid.

Met het Stedenfonds wil de Vlaamse overheid volgende doelstellingen realiseren:

- 1° de leefbaarheid van de steden verhogen, zowel op stadsniveau als op wijkniveau;
- 2° de dualisering tegengaan;
- 3° de kwaliteit van het democratisch besturen verhogen.

Beleidsovereenkomst 2008-2013

De opvolging van het Stedenfonds gebeurt vanuit de Vlaamse Gemeenschap in een partnerschap met de centrumsteden, voor wat Brussel betreft is dat met de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

De doelstellingen van het Stedenfonds Brussel zijn opgenomen in een specifieke beleidsovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VGC.

Voor de realisatie van de doelstellingen – die gerealiseerd worden via eigen VGC-initiatieven en/of met actoren uit het Brusselse werkveld - wordt jaarlijks een bedrag van circa 12 miljoen EUR voorzien. Het Stedenfondsprogramma is actief op alle domeinen van de VGC: Cultuur Jeugd en Sport, Welzijn Gezondheid en Gezin en Onderwijs en Vorming. Met het Stedenfonds wil de VGC een duidelijke link maken met de reguliere beleidsdomeinen en de stedelijke aspecten van haar beleid versterken.

Volgende elementen kenmerken het Stedenfonds 2:

- het bevorderen van samenhang en wisselwerking tussen de actoren, waarbij vooral brede projecten naar voor worden geschoven: kinderen en jongeren, lokale dienstverlening, betrokkenheid en participatie. Samenwerking en onderlinge afstemming moeten leiden tot een grotere zichtbaarheid en herkenbaarheid van de VGC;
- het bevorderen van de kwaliteit, dankzij een betere dienstverlening waardoor de zichtbaarheid wordt versterkt.

Daarnaast wordt via het Stedenfonds geïnvesteerd in de uitbreiding en verbetering van de gemeenschapsinfrastructuur (zie SD 6).

Met de start van Stedenfonds 2 op 1 januari 2008 werden een aantal organisatorische veranderingen binnen de administratie doorgevoerd. Het beheer van het fonds gebeurt organisatiebreed. De algemene coördinatie en monitoring hoort thuis bij de cel Stedelijk Beleid die hierbij in grote synergie werkt met de dienst Financiën en de Meet- en Weetcel.

Het decreet op het Stedenfonds bepaalt dat de centrumsteden en de VGC in het derde en het laatste jaar van de beleidsovereenkomst een voortgangsrapport dienen op te maken. Het voortgangsrapport heeft als doel tussentijds te rapporteren over de uitvoering van de beleidsovereenkomst en met name de maatschappelijke effecten, de indicatoren, de strategische en operationele doelstellingen te evalueren. Daarnaast wordt in 2011 een visitatieronde door Vlaanderen en Brussel georganiseerd. Hier gaat het over een evaluatie van de uitvoering van de beleidsovereenkomst. De input voor de rapportage wordt vanuit de verschillende beleidsdirecties aangeleverd en de coördinatie ervan is een opdracht van de cel Stedelijk

Beleid. Voor wat de Stedenfondsindicatoren betreft, gebeurt dit in samenwerking met de Meet- en Weetcel.

De verschillende evaluatiemomenten vanuit Vlaanderen worden aangegrepen om de denkoefening over de werking en het inhoudelijke programma van het Stedenfonds ook binnen de eigen administratie te voeren. Na de visitatie willen we van de gelegenheid gebruik maken om het Stedenfondsprogramma af te stemmen, waar nodig en mogelijk, op de aanbevelingen van de visitatie.

In het kader van de start van Stedenfonds 3 in 2014, is het onze betrachting tegen het einde van de legislatuur de accenten voor het nieuwe Stedenfonds te omschrijven.

3.1.2. Ondersteunen van initiatieven en stimuleren van partnerschappen in het kader van de Duurzame Wijkcontracten

De Duurzame Wijkcontracten zijn herwaarderingprogramma's op initiatief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Duurzame Wijkcontracten zijn gericht op verschillende kwetsbare wijken en worden uitgevoerd in een partnerschap met de gemeenten. Sinds 1999 wordt er elk jaar een reeks van vier wijkcontracten gelanceerd. Recent (begin 2010) werden de wijkcontracten omgevormd tot Duurzame Wijkcontracten, met een groter accent op duurzame ontwikkeling en burgerparticipatie.

De VGC erkent het Duurzame Wijkcontract als een belangrijk instrument voor stadsvernieuwing en wil actief participeren aan een waardevolle invulling van de Duurzame Wijkcontracten. Daarbij wil de VGC mee instaan voor de betrokkenheid van de Nederlandstalige initiatieven in de gewestelijke programma's, op basis van evenwichtige verdeelsleutels en met respect voor de eigenheid en de lokale regierol van de VGC binnen haar bevoegdheidsdomeinen.

De VGC heeft een vast zitje in de wijkcommissies (de vroegere PCGO's) van de Duurzame Wijkcontracten. Dit zitje wordt ingevuld door de cel Stedelijk Beleid (effectieve VGC-vertegenwoordiger) en de entiteit Gemeenschapscentra (plaatsvervangende vertegenwoordiger). De gemeenschapscentra als stedelijke actoren van een lokaal beleid worden actief betrokken bij de voorbereiding en de opvolging van de Duurzame Wijkcontracten in hun (deel)gemeente. Deze keuze kadert in de verankering van de gemeenschapscentra als bindmiddel tussen lokale actoren en de toenemende aandacht voor meer omgevingsgericht werken.

De cel Stedelijk Beleid en de entiteit Gemeenschapscentra informeren samen proactief het Nederlandstalige werkveld, dat gestimuleerd wordt om projectvoorstellen te ontwikkelen in functie van de noden van de wijk en die passen binnen en/of aansluiten bij het gemeenschapsbeleid van de VGC. Daar waar nodig wordt dossiervorming ondersteund door de cel Stedelijk Beleid, de entiteit Gemeenschapscentra, en de betrokken beleidsdirecties en/of entiteiten van de VGC. De gemeenschapscentra zijn onze lokale voelsprietten, de cel Stedelijk Beleid zorgt voor de coördinatie van het geheel en de koppeling met het beleid.

Projecten waar kinderen en jongeren centraal staan, zijn voor de VGC prioritair. Daarbij zal het College erover waken dat minstens één Nederlandstalig kinderdagverblijf wordt gerealiseerd in één van de vier jaarlijkse Duurzame Wijkcontracten. De entiteit Gezin wordt structureel betrokken bij de actieve opvolging van de Duurzame Wijkcontracten voor wat betreft het gewestelijke kinderkribbenplan.

Waar nodig en/of nuttig zal het bevoegde collegelid van de VGC overleg plegen met de Brusselse minister belast met stadsvernieuwing.

3.1.3. Opbouwen van expertise omtrent de Europese fondsen

Het belang van Europa voor het lokaal beleid neemt met rasse schreden toe, zowel op vlak van regelgeving die lokale besturen beïnvloedt, als op vlak van internationale samenwerkingsverbanden en subsidiemogelijkheden. Naast de structuurfondsen voor regionaal beleid zoals EFRO, zijn er ook heel wat zogenaamde niet-structuurfondsen waar lokale overheden een beroep op kunnen doen om projecten te realiseren.

Om Europese kansen te benutten, dient binnen de VGC eerst en vooral expertise opgebouwd te worden over sectoren en thema's heen op het terrein van Europese fondsen. Doelstelling van deze opdracht is om

een koppeling te realiseren tussen de brede investering- en projectenagenda van de VGC in Brussel en de eventuele beschikbaarheid van Europese middelen voor dit beleid.

De cel Stedelijk Beleid heeft de taak om gericht expertise op te bouwen over Europese fondsen die bij de grote doelstellingen van de VGC kunnen aansluiten. Deze opdracht omvat het screenen van subsidiemogelijkheden binnen Europa en het ontwikkelen van deskundigheid over de modaliteiten van projectindiening en -ontwikkeling. De cel Stedelijk Beleid heeft bij de ontwikkeling en uitvoering van deze opdracht de regie, maar uiteraard in synergie met de betrokken beleidsdiensten voor wat de opzet en realisatie van concrete projecten betreft. Bovendien heeft zij ook de taak om de spelers uit het werkveld te informeren over de mogelijke opportuniteiten op dat vlak.

OD 3.2. Uitbouwen en stimuleren van samenwerking en overleg met andere overheden

Gezien de omvangrijke demografische en sociale uitdagingen in de stad, dient het beleid van de verschillende overheden meer dan ooit op elkaar afgestemd te worden en moet er gestreefd worden naar een structurele dialoog tussen de diverse instellingen. Alleen op die manier kan gezamenlijk aan de toekomst van het gewest worden gewerkt. Als VGC willen wij de hand reiken naar alle bestuursniveaus die willen samenwerken en dit in functie van een meer gecoördineerd stedelijk beleid.

3.2.1 Uitwerken van een doeltreffend gemeenschapsbeleid in synergie met de Vlaamse Gemeenschap

De Vlaamse Gemeenschap is de natuurlijke partner van de VGC voor gemeenschapsaangelegenheden in Brussel. Het globale gemeenschapsbeleid in de stad moet dan ook coherent zijn en gecoördineerd worden, wil dit beleid efficiënt en doeltreffend zijn. De slagkracht van de VGC staat of valt voor een groot stuk met een goede samenwerking, wisselwerking en bestuurlijke symbiose met de Vlaamse Gemeenschap. De VGC is dan ook de basis en draaischijf voor de Vlaamse gemeenschap in het Brusselse hoofdstedelijke gewest én voor al diegenen die bij haar aansluiting zoeken. De VGC speelt als bestuur een onmisbare rol in de uitvoering van het Nederlandstalige gemeenschapsbeleid in Brussel en wil vanuit haar betrokkenheid en engagement voor de hoofdstad in samenspraak met de Vlaamse Gemeenschap het gemeenschapsbeleid de komende jaren blijven versterken.

Meer afstemming en stroomlijning van het gevoerde gemeenschapsbeleid

De Vlaamse Gemeenschap oefent een gemeenschapsbeleid uit dat via verschillende sporen werkt in Brussel. In eerste instantie is er wat men kan omschrijven als 'het reguliere beleid' van de Vlaamse Gemeenschap dat vanuit verschillende departementen/beleidsdomeinen wordt gevoerd (onderwijs, cultuur, welzijn, etc.). Vervolgens is er een specifiek hoofdstedelijk beleid dat vorm krijgt onder de noemer 'Brusselse Aangelegenheden' en waarmee tal van hoofdstedelijke Nederlandstalige initiatieven in de stad worden gesteund die in eerste instantie de uitstraling en promotie van Brussel ondersteunen. Tenslotte is er het gemeenschapsbeleid dat de VGC in Brussel voert. De VGC vervult evenwel een belangrijke rol ten aanzien van de Vlaamse Gemeenschap op het gebied van het reguliere beleid én zal in de toekomst naar meer afstemming zoeken met het beleid dat onder de noemer 'Brusselse Aangelegenheden' vorm krijgt.

In heel wat Vlaamse regelgeving wordt een belangrijke rol toebedeeld aan de VGC voor de uitvoering van de decretale opdrachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het vervullen van die opdrachten is echter niet altijd evident, temeer daar de regelgeving en visieontwikkeling binnen de Vlaamse Gemeenschap omtrent Brussel niet altijd gecoördineerd verloopt en de VGC ook niet steeds tijdig als partner betrokken wordt bij een toetsing van de regelgeving, wat de eenduidigheid en slagkracht van het beleid niet steeds ten goede komt. Verschillende beleidslijnen binnen verschillende Vlaamse departementen hanteren uiteenlopende wijzen om de VGC al dan niet als een Brusselse partner te beschouwen. Ook de driehoeksverhouding Vlaamse Gemeenschap - VGC - gemeenten is in heel wat decreten verschillend en kan meer gestroomlijnd worden.

Om aan deze problematiek te verhelpen, zal de VGC er voor pleiten om proactief betrokken te worden bij de uitwerking van Vlaamse decreet- en regelgeving die ook in Brussel van toepassing is en aandringen op een structurele invoering van de zogenaamde '*Brusseltoets*'.

Hetzelfde geldt ook voor de toepassing en naleving van de '*Brusselnorm*'. Deze norm hanteert een doelpubliek van ten minste 30 procent van de Brusselse bevolking, wat op zich overeenkomt met ongeveer vijf procent van de Vlaamse bevolking. Omgerekend betekent dit dat ten minste vijf procent

van de Vlaamse gemeenschapsuitgaven wordt gereserveerd voor Brussel. Deze norm vormt de vertaling van de ambitie van de Vlaamse Gemeenschap jegens haar hoofdstad. Het is voor de VGC dan ook belangrijk dat deze ambitie concreet wordt ingevuld binnen alle bestaande en nieuwe beleidsdomeinen van de Vlaamse Gemeenschap en in overleg met de VGC.

In dit verband is het ook belangrijk te wijzen op het in 2001 opgerichte *Vlaams Brusselfonds*, dat intussen is geëvolueerd naar een impulsfonds voor de financiering van een divers gamma aan projecten en initiatieven rond welzijn, cultuur en onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hoewel het belangrijk is dat de Vlaamse Gemeenschap rechtstreeks blijft investeren in de stad, is er zeker op dit gebied nood aan een afstemming en stroomlijning van het gevoerde gemeenschapsbeleid.

Om aan bovenstaande problematiek te verhelpen, is er enerzijds nood aan voldoende structureel overleg tussen beide overheden en anderzijds nood aan samenwerkingsovereenkomsten om samen vorm te geven aan een stadsproject voor Brussel. Als antwoord op deze uitdaging gaven de Vlaamse Gemeenschap en de VGC in hun regeerakkoorden aan nog sterker te willen samenwerken en te komen tot een efficiënte(re) taakverhouding tussen beide overheden.

Uitgaande van een maximale uitoefening van de gemeenschapsbevoegdheden in Brussel wil de VGC samen met de Vlaamse overheid een strategische visie ontwikkelen die kan uitmonden in een globaal actieplan voor de stad. De voorbereiding en ambtelijke opvolging ervan worden toevertrouwd aan een ambtelijke 'Task Force Brussel', die op termijn moet uitmonden in een kerntakendebat tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VGC.

Werken aan een hechte band met het Vlaams stedenbeleid en kennis- en ervaringsuitwisseling met andere Vlaamse steden

De verhouding met het Vlaams stedenbeleid zal worden geconsolideerd en verder uitgediept. Dit gebeurt onder andere via de structurele contacten in opvolging van de beleidsovereenkomst Stedenfonds en de daarbij horende visitatiecommissie, en via de Thuis in de Stad-campagnes en de Thuis in de Stad-prijs, waar de VGC ieder jaar actief aan meewerkt teneinde ook Brusselse initiatieven op de kaart te zetten.

Ook de samenwerking met het Kenniscentrum Vlaamse Steden wordt verdergezet. Dit kenniscentrum werd in 2007 opgericht door de 13 Vlaamse centrumsteden en de VVSG en heeft als doelstelling:

- de kennis en ervaringen in steden beter ontsluiten en breder delen (kenniswerking);
- de samenwerking tussen de Vlaamse steden bevorderen als steun voor een innovatief, effectief en efficiënt lokaal stedelijk beleid (samenwerking);
- beleidsacties opzetten om op alle overheidsniveaus en in de Vlaamse samenleving te werken aan een meer en beter op stedelijk gericht beleid (actiegericht).

Sinds 2008 heeft ook de VGC een samenwerkingsovereenkomst met het Kenniscentrum en participeert ze aan de verschillende werkgroepen die in de schoot van het Centrum actief zijn. Deze samenwerking biedt ons een opstap naar meer kennis- en ervaringsuitwisseling met de andere (Stedenfonds)steden en maakt het beleid van de VGC meer zichtbaar voor de bevoegde Vlaamse ministers (Stedenbeleid en Binnenlands Bestuur) en voor de Vlaamse centrumsteden.

Het is onze overtuiging dat een goede samenwerking en kennisuitwisseling met steden in Vlaanderen het beleid van de VGC kan inspireren en versterken. De twee grote steden in Vlaanderen, Gent en Antwerpen, maar ook heel wat andere Vlaamse centrumsteden, kampen in toenemende mate met gelijkaardige uitdagingen als Brussel, zij het doorgaans op een kleinere schaal. Het uitwisselen van beleidservaring, good practices, bestuurspraktijken... kan het beleid van de VGC enkel ten goede komen. De VGC wil deze samenwerking met andere steden tijdens deze legislatuur versterken.

3.2.2. Versterken van de band tussen het VGC-beleid en het beleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het beleid van de VGC is onlosmakelijk verbonden met dat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een belangrijke stap in een hechtere samenwerking met het gewest, kan gezet worden door een beter

gestructureerde informatie-uitwisseling tot stand te brengen en als VGC actief te participeren aan de verschillende programma's en initiatieven die het Gewest neemt.

Concreet gaat het over de deelname van de VGC aan de door het Brusselse Gewest georganiseerde interministeriële conferenties of werkgroepen, die over zeer uiteenlopende maar belangrijke stedelijke uitdagingen gaan zoals armoede, gezondheid, kinderopvang, onderwijs, ... Ook de inbreng van VGC in gewestelijke programma's als Duurzame Wijkcontracten, Preventie Schoolverzuim, Uitrusting TSO en BSO, Milieueducatie, kinderkribbenplan, gezondheidseducatie, enz. wordt voortgezet en waar mogelijk in overeenstemming gebracht met de eigen VGC-initiatieven, in functie van een wederzijdse versterking van het beleid en met respect voor de eigen bevoegdheden.

Met het recent opgerichte *ATO* – het Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – wordt onderzocht welke de samenwerkingsmogelijkheden zijn, vooral in functie van de wetenschappelijke onderbouw van het beleid en het uitwisselen van knowhow rond de territoriale kennis en territoriale ontwikkeling van het Brussels hoofdstedelijk gewest.

3.2.3. Bevorderen van de samenwerking en afstemming van de VGC en de Brusselse lokale besturen

Samenwerking met de 19 Brusselse gemeentebesturen is voor de VGC erg belangrijk. Gemeenten organiseren of ondersteunen dan ook heel wat gemeenschapsvoorzieningen zoals scholen, buurthuizen, bibliotheken, speelpleinwerkingen... Een goed overleg met de gemeenten in functie van kennisuitwisseling en afstemming van het gevoerde beleid is dan ook cruciaal.

Specifiek voor wat het stedelijk beleid van de VGC betreft, willen we met de Vlaamse schepenen een structureel overleg starten via de Conferentie van de Vlaamse schepenen en OCMW-voorzitters. Via deze overlegmomenten willen we concrete informatie aanreiken over onze beleidslijnen, -plannen en -instrumenten die, hoewel bovenlokaal ontwikkeld, het lokale beleid kunnen ondersteunen of versterken. De VGC heeft de intentie om op dat vlak een open en constructieve dialoog tot stand te brengen over alle programma's, acties en initiatieven die passen binnen en/of aansluiten op het beleid van de gemeenten.

De VGC streeft naar een uitbreiding en versterking van de samenwerking met de andere beleidsverantwoordelijken en streeft binnen haar bevoegdheden naar een nauwere samenwerking met de Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.2.4. Bevorderen van de samenwerking en afstemming van de VGC en de COCOF

Het is belangrijk dat de Gemeenschappen in Brussel niet naast, maar met elkaar werken. Dit geldt ook voor de Gemeenschapscommissies. De VGC wil, in wederzijds respect voor elkaars eigenheid en autonomie, zoeken naar samenwerkings- en uitwisselingsverbanden met de Franse Gemeenschapscommissie rond concrete initiatieven.

3.2.5. Verkennen van de samenwerkingsmogelijkheden tussen de VGC en de Federale overheid – Grootstedenbeleid

Grootstedenbeleid werd door de federale regering opgericht in 1999 om aan de specifieke problemen waar de grote steden mee kampen bijzondere aandacht te schenken en zodoende bij te dragen aan een harmonieuze ontwikkeling van de stad. Met de cel *Grootstedenbeleid* willen wij in eerste instantie bekijken wat de mogelijkheden zijn tot samenwerking en kennisdeling.

SD 4. De VGC zet in op een open en warme samenleving en versterkt de kansen voor maatschappelijk kwetsbare groepen

Bouwen aan een open en warme samenleving doe je niet alleen, maar vergt de inspanningen van velen. Een stedelijk beleid is per definitie ook omvattend en multidisciplinair. Aandacht hebben voor de gelaagdheid van de stad en voor de complexiteit van thema's of doelgroepen vraagt een beleid van samenwerking en samenspel en de bereidheid om daar waar er een mogelijkheid is, de samenwerkingsverbanden te zien en te versterken. Het betekent ook verder kijken dan de afzonderlijke doelstellingen van elk beleidsdomein, en een zoektocht naar de 'win-win'-mogelijkheden, niet in functie van beleidssectoren, maar in functie van de mensen die gebruik maken van de diensten en voorzieningen.

De invulling van een beleid van samenwerking en samenspel is naargelang het thema, de doelgroep en andere factoren verschillend: sommige thema's neigen van nature naar een sterkere vorm van samenspel. Een aantal van deze prioritaire transversale thema's en doelgroepen worden verder in deze beleidsnota toegelicht. Ze zullen in transversale ambtelijke werkgroepen worden voorbereid. Wanneer andere transversale uitdagingen zich stellen, kan de VGC hier de komende jaren uiteraard ook op inspelen.

De afbakening van deze horizontale thema's – hetzij naar doelgroepen en/of volgens thema's - in deze beleidsnota is niet exhaustief, maar wil een aanzet zijn om een aantal cruciale thematieken in een breed stedelijke perspectief te bekijken. De cel Stedelijk Beleid ondersteunt de transversale werkgroepen op het gebied van beleidsdomeinoverschrijdend denken en handelen. De aansturing en eindverantwoordelijkheid van de werkgroepen ligt evenwel, afhankelijk van het thema, bij de beleidsdirecties (zie ook SD 5).

OD 4.1. Ontwikkelen van een geïntegreerd VGC-beleid rond (kans)armoedebestrijding in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en uitbouwen van een positieve samenwerking rond dit thema met de Vlaamse Gemeenschap en Brusselse overheden

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de armoedeproblematiek jammer genoeg een dagelijkse realiteit voor teveel van haar inwoners. Daarom is inzetten op (kans)armoedebestrijding een belangrijke beleids optie voor de VGC. Zo krijgt (kans)armoedebestrijding een concrete vertaling binnen de diverse beleidsdomeinen. Dit betekent dat vele Nederlandstalige organisaties in het Brusselse werkveld reeds een VGC-subsidiëring ontvangen die hen rechtstreeks of onrechtstreeks in staat stelt om initiatieven te ontwikkelen rond (kans)armoedebestrijding. Ook koos de VGC er in 2008 voor om met heel wat concrete doelstellingen in Stedenfonds 2 tot en met 2013 een belangrijke extra inspanning te leveren rond dit thema.

Het spreekt voor zich dat de VGC niet de enige actor is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met betrekking tot (kans)armoedebestrijding. Als gedecentraliseerd bestuur van de Vlaamse Gemeenschap zal de VGC zich natuurlijk inschakelen in de implementatie van de Beleidsnota 2009-2014 Armoedebestrijding van de Vlaamse Gemeenschap. Op het Brussels niveau beschikken alle Brusselse overheden (GGC, gewest, COCOF, VGC) over hefboomen die kunnen worden ingezet in dit beleid. Een positieve samenwerking tussen de diverse overheden op het gebied van (kans)armoedebestrijding is dan ook wenselijk.

Een eerste aanzet tot zo'n institutionele samenwerking rond de armoedeproblematiek kwam er met de ordonnantie van 20 juli 2006 betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een volgende stap was het 'Protocol gesloten tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de Colleges van de drie Brusselse Gemeenschapscommissies inzake het armoedebeleid'. Dit protocol werd in december 2009 door het VGC-College goedgekeurd. Dit protocol heeft als doel een 'Geïntegreerd Beleidsplan Armoedebestrijding' en 'Actieplan Armoedebestrijding' voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te realiseren. Om dit plan op te stellen en uit te voeren werd op Brussels niveau een 'permanente interkabinettenwerkgroep' opgericht die gecoördineerd wordt op het niveau van de GGC en waarin het Gewest, de COCOF en uiteraard ook de VGC participeren.

Op het niveau van de VGC worden de adviesraden van de verschillende beleidsdomeinen en de werkgroep armoede (met de aandachtsambtenaren armoede) actief betrokken bij het opstellen en uitvoeren van dit 'Geïntegreerd Beleidsplan Armoedebestrijding' en 'Actieplan Armoedebestrijding'. De

VGC wil haar verantwoordelijkheid opnemen in dit samenwerkingsverband en zal – waar mogelijk en wenselijk – haar beleid en concrete acties hierop afstemmen.

OD 4.2. Realiseren van een integraal en geïntegreerd VGC-minderhedenbeleid teneinde de positie van en de participatie aan de stedelijke samenleving van etnisch-culturele minderheden te versterken

Vanuit de Brusselse sociologische realiteit is het een evidente keuze om een beleid te voeren met aandacht voor etnisch- culturele diversiteit. In het regeerakkoord 2009-2014 van de VGC wordt deze "aandacht" dan ook transversaal ingevuld: "Het is de ambitie van de VGC om in alle beleidsdomeinen een diversiteitagenda te integreren en bijzondere aandacht te besteden aan de situatie van etnisch- culturele minderheden. Elk beleidsdomein heeft de opdracht om het horizontale integratiebeleid mee vorm te geven."

Centraal in het beleid van de VGC rond integratie en etnisch-culturele diversiteit staat de keuze voor een inclusief beleid, gerealiseerd via het algemene beleid van de verschillende sectoren, via algemene maatregelen en waar nodig via specifieke acties. De betrokkenheid van de reguliere beleidssectoren is daarom uiterst belangrijk voor het welslagen van dit beleid. Mede via die sectoren zoals onderwijs, vorming, welzijn, gezondheid, gezin, cultuur, jeugd en sport kan een inclusief minderhedenbeleid vorm krijgen. Categoriale acties, los van de reguliere sectoren, worden enkel ontwikkeld daar waar absoluut noodzakelijk (bijvoorbeeld voor specifieke doelgroepen). Vanuit deze keuze voor een transversale invulling en de nood aan het leggen van dwarsverbindingen tussen de verschillende beleidsdomeinen is het logisch dat de VGC in haar stedelijk beleid plaats biedt aan het beleidsthema 'Etnisch-Culturele Minderheden'.

Het beleidsplan Etnisch- Culturele Minderheden is het instrument bij uitstek om een gecoördineerd en transversaal beleid met betrekking tot etnisch-culturele diversiteit te realiseren. Dit beleidsplan wordt opgesteld en opgevolgd door de transversale werkgroep rond dit thema. Doelstelling is de horizontale redactie van dit plan, inclusief het formuleren van concrete en meetbare doelstellingen en resultaten, en dit in overleg met beleid, administratie en werkveld. Thema's als participatie, toegankelijkheid en interculturalisering van het aanbod, inburgering, sociale cohesie, ... zullen daarbij aan bod komen.

De transversale werkgroep formuleert voorstellen voor de inhoudelijke actualisering van het huidige subsidiebeleid (onder andere met als doelstelling een transparant subsidiesysteem voor de allochtone verenigingen via het honoreren van de voorportaalfunctie) en het inhoudelijk afstemmen van het huidige subsidiebeleid (onder andere het Impulsfonds) op het beleidsplan. Het afstemmen van de acties met betrekking tot de doelgroep op het bredere diversiteits- en gelijke kansenbeleid van de VGC en op het armoedebeleid behoren ook tot de opdrachten van de transversale werkgroep. Ook hier is er nood aan dwarsverbindingen en het delen van de aanwezige expertise.

In overleg met de cel Stedelijk Beleid en het coördinerend Collegelid zal een prioriteitenbepaling en stappenplan voor de werkgroep moeten worden bepaald. De werkgroep kan voor zijn werkzaamheden buigen op de ervaring van de vroegere transversale werkgroep Interculturaliteit en Diversiteit (2006-2008), die onder andere het vorige beleidsplan en de visietekst "De rol van de allochtone zelforganisaties en de VGC" voorbereidde.

OD 4.3. Stroomlijnen van de hulpverlening aan kinderen en jongeren in het kader van een brede en integrale jeugdhulp in Brussel

De demografische analyse toont aan dat de bevolking in Brussel verjongt. Deze tendens zal in de toekomst nog toenemen. Bovendien worden een groot deel van deze kinderen geboren in sociaal en economisch kwetsbare gezinnen. Wanneer zij opgroeien zullen deze kinderen en jongeren in de stad meer dan elders met problemen te kampen krijgen en zitten ze vaak met allerlei vragen om hulp. Vaak vinden ze hierop een antwoord bij ouders, kindbegeleid(st)ers, leerkrachten of vrienden. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor ouders en diensten die het gezin ondersteunen maar ook voor leerkrachten, CLB-medewerkers en de diensten die de sport- en jeugdwerking ondersteunen. Maar heel vaak blijven jongeren ook zitten met moeilijke vragen en problemen en weten ze niet waar ze terecht kunnen. Op deze manier kan een neerwaartse spiraal ontstaan waar preventie en eerstelijnszorg nog onvoldoende een antwoord op kunnen geven. Bovendien kennen tal van intermediairs (kindbegeleid(st)ers, leerkrachten, jeugdwerkers, enz.) de sectoren die op het gebied van jeugdhulp actief zijn en de vele voorzieningen onvoldoende. Er stelt zich met andere woorden een uitdaging om tot een efficiënt jeugdwelzijnsbeleid te

komen, om de brede hulpverlening nog beter naar alle partners op het terrein bekend te maken en het beleid verder te stroomlijnen in een geest van samenwerking en overleg.

Het transversale element van jeugdhulp situeert zich ook in de samenwerking met de onderwijs-, de sport- en de jeugdsector. Vragen om hulp kennen immers geen grenzen en worden bijgevolg in eerste instantie gesteld aan personen die het dichtst bij de jongeren staan, en dus vaak in een vrijetijdsverband of in een schoolcontext. Integrale jeugdhulp wordt dan ook gevat in zijn samenwerking met de Centra voor Leerlingenbegeleiding en ook de time-out onderwijsprojecten vertonen een duidelijke link met de jeugdhulp. De banden met de brede jeugdsector, met D'Broej en JES als belangrijke partners, worden op verschillende manieren aangehaald. Zo zal o.a. worden samengewerkt rond de bekendmaking van de 'brede instap'.

Het is een beleidslijn van de Vlaamse overheid (Integrale Jeugdhulp) om de jeugdhulp meer vraaggestuurd te maken en een betere samenwerking en afstemming te realiseren tussen de verschillende actoren die jeugdhulp aanbieden. Het beleidsmatige kader inzake Integrale Jeugdhulp wordt bepaald door het decreet van 7 mei 2004. Zes grote jeugdhulpsectoren zijn betrokken (en de Centra voor Integrale Gezinszorg). Meer concreet gaat het over het Algemeen Welzijnswerk, het Agentschap Jongerenwelzijn (Bijzondere Jeugdzorg), de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's), Kind en Gezin en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Er is bijgevolg een groot aantal partners betrokken bij jeugdhulp, vandaar de noodzaak aan overleg, coördinatie en afstemming, zeker in de Brusselse context.

Om de verschillende sectoren jeugdhulp op elkaar af stemmen, worden ze binnen de Vlaamse overheid aangestuurd door één centraal Managementcomité Integrale Jeugdhulp (IJH). Per regio (de 5 provincies en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest) is er dan weer een 'Regioteam Integrale Jeugdhulp' dat de verschillende sectoren samenbrengt in een Regionale Stuurgroep. Deze heeft als opdracht een aantal structuren en instrumenten voor samenwerking en afstemming tussen de diverse partners zo goed mogelijk in de specifieke context van haar regio in te planten en de centrale aansturing binnen hun regio te verzorgen. Per regio wordt dan ook een lokaal beleidsplan opgesteld (periode 2008-2012) dat op zich dan weer de basis vormt voor het overkoepelende Vlaams beleidsplan Jeugdhulp 2008-2012.

In een convenant inzake Integrale Jeugdhulp tussen de Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin enerzijds en de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie anderzijds is structurele samenwerking voorzien. Om dit convenant concreet gestalte te geven, werd een transversaal overleg in het leven geroepen tussen de VGC en Integrale Jeugdhulp.

In samenwerking met Integrale Jeugdhulp werken aan een verdere afstemming van de verschillende initiatieven die werken rond hulpvragen van kinderen en jongeren, zal een opdracht zijn voor de ambtelijke werkgroep die zal opgericht worden. Thema's als de 'brede instap', de dagbesteding aan jongeren die uit de schoolse boot (dreigen te) vallen, ... zijn concrete voorbeelden die het voorwerp kunnen uitmaken van een transversale aanpak.

Dit alles is niet louter een beleidsmatige oefening in efficiëntie en afstemming, maar moet op termijn en vooral ook op het terrein concreet worden en dit in het belang van de Brusselse kinderen en jongeren en de verschillende contexten waarin ze zich bevinden.

SD 5. De VGC ontwikkelt brede projecten in functie van het meebouwen aan een leefbare stad

Heel wat elementen dragen ertoe bij dat een stad een aangename omgeving is om in te leven, wonen, werken en vertoeven. De VGC bestrijkt vanuit haar gemeenschapsbevoegdheden een ruim actieterrein en speelt een belangrijke rol bij het leefbaar maken van de stad. Het zijn immers kwaliteitsvolle voorzieningen in de nabije omgeving zoals scholen, kinderopvang, speelpleinen, bibliotheken, gemeenschapscentra, sportfaciliteiten... die mensen, en jonge gezinnen in het bijzonder, de keuze voor de stad doen maken. De zogenaamd 'zachte gemeenschapsmateries' en de concrete invulling daarvan zijn in dit verband vaak van groot belang. Het gehele VGC-beleid, en het beleid dat met middelen van het Stedenfonds wordt gevoerd in het bijzonder, zet vanuit dit perspectief in op het versterken en leefbaar maken van de stad.

Binnen deze grotere doelstelling van het versterken van de leefbaarheid van de stad, vragen bepaalde beleidsthema's wel een transversale benadering en andere thema's een minder doorgedreven vorm van afstemming. In het kader van een geïntegreerd stedelijk beleid, is het de ambitie om te komen tot een gezamenlijk gedragen visie en doelstellingen op een aantal terreinen waar meer samenwerking en afstemming mogelijk is (zie ook SD 4). De thema's waarvan de transversale dimensie hier naar voor geschoven wordt, zijn: de gemeenschapscentra, het taalbeleid, de opvoedingsondersteuning en de brede school.

OD 5.1. Versterken van de gemeenschapscentra als stedelijke motor van een lokaal beleid

Binnen het beleidsdomein Cultuur, Jeugd en Sport wordt de entiteit Gemeenschapscentra de komende jaren verder uitgebouwd teneinde de 22 gemeenschapscentra in Brussel nog sterker te positioneren als stedelijke motor van een lokaal beleid. De gemeenschapscentra zijn lokale sociaal-culturele organisaties die elk afzonderlijk en in hun geheel bijdragen tot de integrale leefkwaliteit van de stad. De gemeenschapscentra doen dit door een werking te ontplooiën op het gebied van:

- communicatie, onthaal en dienstverlening;
- culturele participatie, - animatie en -spreiding;
- educatie en permanente vorming;
- gemeenschapsvorming.

Het spanningsveld tussen de grootstedelijke realiteit, met zowel de problemen als kansen die de stad biedt, en de lokale omgevingsgerichte betrokkenheid van de centra bepaalt de strategische keuzes bij het versterken van de werking van de 22 gemeenschapscentra. De gemeenschapscentra zijn partners in de stedelijke ontwikkeling en zullen in de toekomst hun lokale werking vanuit die stedelijke realiteit en stedelijke uitdagingen nog versterken.

In dit kader vormen ook de wijkcontracten, en de rol die gemeenschapscentra hierin samen met de Stedelijk Beleid vervullen, ook een uitgelezen kans om bij te dragen aan een duurzaam stedelijk beleid. Als netwerk van centra ontwikkelen de gemeenschapscentra een toekomstgerichte visie op de stad en positioneren zij zich duidelijk in de stedelijke processen. Ze hebben dan ook een belangrijke signaalfunctie naar de andere domeinen en overheden op het vlak van gewest- en gemeenschapsmateries. Om dit alles te realiseren, baseren de gemeenschapscentra hun werking op een omgevingsanalyse en benutten zij hierbij proactief de potentialiteiten en netwerken uit het lokale werkveld. De gemeenschapscentra ontwikkelen een open en laagdrempelige werking waar het realiseren en ontwikkelen van kansen op ontmoeting een cruciaal gegeven is. In deze werking wordt de betrokkenheid van verenigingen en individuele gebruikers gemaximaliseerd en de rol van de vrijwilliger verankerd.

Vanuit sociaal-cultureel perspectief zijn de gemeenschapscentra netwerkactoren, -coördinatoren en -ontwikkelaars in hun wijk, omgeving en buurt, en creëren zij dwarsverbindingen tussen cultuur, jeugd, sport, welzijn en onderwijs. De '22' zullen in de toekomst dan ook oog hebben voor een integrale benadering van het doelpubliek. Vertrekkend van de lokale inbedding en het maatschappelijk programma van het gemeenschapscentrum, bepaalt de lokale realiteit in welke mate het centrum ook initiatieven neemt op het gebied van andere beleidsdomeinen, in antwoord op reële noden. Aangestuurd door de entiteit Gemeenschapscentra, wordt de verbreding van werking en inhoud, overlegd met de andere VGC-directies en bepaald in functie van de draagkracht van de centra. Om de werking van de centra nog te verbeteren, worden, naast de overlegfora van centrumverantwoordelijken en vrijwilligers-bestuurders,

gebruikersfora georganiseerd. Kern van deze fora is onder meer om de klankbordfunctie en de signaalfunctie vanuit de gebruikers in de meeste ruime zin van het woord te versterken. Er moet dan ook ruim en over diverse sectoren heen gerekruteerd worden uit brede vrijwilligers- en gebruikersverenigingen. Elke vorm van lokaal engagement van bewoners en forenzen wordt hierbij gevaloriseerd.

Specifieke transversale doelstellingen bestaan uit het zoeken naar en ontwikkelen van samenwerkingsverbanden tussen organisaties en instellingen op het terrein enerzijds en de gemeenschapscentra anderzijds en het uitzoeken hoe de dwarsverbindingen met andere beleidssectoren op een evenwichtige wijze versterkt kunnen worden. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan het actief zoeken naar de blinde vlekken, vanuit het perspectief van de gebruikers en vanuit de noden van de omgeving. Op deze wijze kunnen ze zich echt ontwikkelen tot stedelijke motoren van een lokaal beleid.

OD 5.2. Creëren van ruimte voor brede ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren in Brussel

De VGC beoogt optimale leer- en ontwikkelingskansen voor elk kind. Kinderen en jongeren moeten alle kansen krijgen om hun talenten te ontwikkelen en hun kennis en vaardigheden te ontplooien in zeer diverse contexten.

Om deze doelstelling te realiseren, werden er de afgelopen jaren vanuit de drie beleidsdomeinen verschillende initiatieven ontwikkeld en ondersteund. Het gaat hier o.a. over de initiatieven buitenschoolse kinderopvang, proefprojecten brede school, het ondersteunen van sportactiviteiten tijdens en na schooltijd en over tal van kunsteducatieve projecten. Voor de komende jaren heeft de VGC de ambitie om samen met haar partners dit aanbod te optimaliseren, waar nodig te heroriënteren en aan te vullen met het oog op het tot stand brengen van een samenhangend aanbod aan voorzieningen. Het concept van de brede school staat in dit traject centraal.

Brede school staat voor een geïntegreerde aanpak ter verbetering van de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren in hun diverse leefmilieus: in het gezin, de opvang, de school en in de vrije tijd. Het gaat daarbij voornamelijk over de inrichting van een netwerk voor onderwijs, welzijn, cultuur, sport, ... rond het kind en het gezin in functie van hun actieve deelname aan de samenleving. Hoewel er bijzondere en permanente aandacht is voor groepen met een kwetsbare socio-economische achtergrond, blijft het doel van de brede school om alle kinderen en jongeren meer en betere kansen te bieden, hun ontwikkelingsmogelijkheden volop te ontplooien, hun ervaringswereld te verruimen.

De samenwerking kenmerkt zich door een gelijkwaardige positie van de betrokkenen gebruik makend van ieders eigenheid, invalshoek en werking. Zowel culturele verenigingen als bibliotheken, sportorganisaties, kinderopvang, buitenschoolse opvang, vrijetijdsinitiatieven kunnen, naast de school, deel uitmaken van het netwerk. De nadruk van het partnerschap komt te liggen op kwaliteit, op het creëren van ruimte om te groeien, op een goede organisatie en herkenbaarheid van het netwerk en op het bewerkstelligen van langdurige resultaten.

Ambities:

- optimale ontwikkelingskansen bieden aan kinderen en jongeren door een doorgaande lijn te realiseren in de opvoeding, ontwikkeling en educatie in het gezin, op school en in de vrije tijd;
- een kwalitatief en dekkend aanbod aan voorzieningen realiseren, dat inspeelt op maatschappelijke behoeften en rekening houdt met de Brusselse context, waarin ook taal en taalstimulering een zeer belangrijke rol spelen;
- optimaal benutten van de deskundigheid die aanwezig is in scholen, organisaties en instellingen door structureel samen te werken in een professioneel verband vanuit een gezamenlijke visie en afspraken;
- herkenbare ankerpunten creëren in de gemeenschap, ontmoeting en sociale cohesie bevorderen, de betrokkenheid van de buurt verhogen;
- de functionaliteit en effectiviteit van de gebouwen verbeteren, meer ruimte en gebruiksmogelijkheden realiseren door betere afstemming en multifunctioneel gebruik.

De realisatie van deze ambities vereist een gecoördineerde aanpak en een gezamenlijk gedragen visie. Volgende concrete acties zijn aan de orde:

- herstructurering, heroriëntering, eventuele clustering en aanvulling van voorzieningen voor onderwijs, welzijn, gezin, cultuur, jeugd en sport en verhogen van de toegankelijkheid van het aanbod;
- efficiëntere en meer doelmatige inzet van de reguliere en projectmatige financiële middelen op basis van gemeenschappelijke doelen;
- duidelijkheid verschaffen m.b.t. een stimulerend en voorwaarden scheppend kader waarbinnen de realisatie van de gezamenlijke plannen wordt verwacht;
- als overheid een constructieve bijdrage leveren aan de voorbereiding en de uitvoering van de plannen.

Om deze concrete acties gestalte te geven, wordt op ambtelijk niveau een transversale werkgroep 'brede school' opgericht. Er zal een inhoudelijk kader uitgewerkt worden waarbij de mogelijkheden over de verschillende beleidsdomeinen heen worden verkend. Op basis van een gedragen visie en een transparant kader zullen er concrete acties worden opgezet, waarbij wordt gestreefd naar meer samenwerking in functie van een maximaal rendement, waarbij het huidige aanbod toegankelijker wordt gemaakt, de beschikbare infrastructuur beter benut en de tekorten in het bestaande aanbod opgevangen, dit alles binnen een coherent subsidie- en communicatiebeleid.

OD 5.3. De VGC ondersteunt en versterkt het gebruik van het Nederlands door de kwaliteit van het taalgebruik te verbeteren en door een positieve houding ten opzichte van het Nederlands in de meertalige Brusselse context te stimuleren

Een volwaardige plaats voor het Nederlands

Brussel is een meertalige stad waar veel verschillende talen worden gesproken. Bovendien is de Brusselse grootstedelijke context officieel tweetalig. Nederlandstaligen en Franstaligen moeten hier op zoveel mogelijk plaatsen en in zoveel mogelijk situaties in hun eigen taal terecht kunnen. Het is en blijft een belangrijke uitdaging voor de VGC om een volwaardige plaats te geven aan het Nederlands en een positief klimaat te creëren waarin de 'straat- en knuffelwaarde' van het Nederlands verhoogt. Daarbij moet voldoende rekening worden gehouden met het feit dat het Nederlands niet de enige taal is, maar een mogelijke taal.

Via speerpuntacties voor een specifieke doelgroep of een specifiek segment van de Brusselse samenleving wordt er promotie gevoerd voor de Nederlandse taal in Brussel. De acties die gericht zijn op het zichtbaar aanwezig maken van het Nederlands hebben een motiverend en stimulerend karakter en zorgen ervoor dat mogelijke drempels en weerstanden tegenover het Nederlands worden weggewerkt.

Een gemeenschappelijke visie en een gecoördineerde en geïntegreerde aanpak

Wie het Nederlands beheerst, krijgt niet alleen een betere toegang tot een goede job, maar verhoogt meteen ook zijn mogelijkheden op het vlak van sociale en culturele participatie. Steeds meer anderstalige gezinnen brengen daarom hun kinderen naar de Nederlandstalige kinderopvang, naar het Nederlandstalig onderwijs en naar Nederlandstalige vrijetijdsinitiatieven. Ook steeds meer volwassenen schrijven zich in voor een taalcursus, zodat ze voldoende vertrouwd geraken met het Nederlands of wensen te participeren aan een Nederlandstalige opleiding of vorming zonder evenwel voldoende Nederlandskundig te zijn.

De VGC ontwikkelde de voorbije jaren niet alleen een gemeenschappelijke visie rond het taalgebruik in haar eigen instellingen en voor de initiatieven die zij subsidieert, zij richtte zelf een aantal belangrijke structuren op ter ondersteuning van de kwaliteit van de taalvaardigheid of werkte eraan mee. De concrete initiatieven hebben betrekking op taallessen, ondersteuning van de taalvaardigheid en taalstimulering. Enkele voorbeelden: het Onderwijscentrum Brussel, de taalondersteuners in de VGC-beleidsdomeinen Gezin en Jeugd, het Huis van het Nederlands, Bru-taal, het Voorrangbeleid Brussel, Broso (Brussels Ondersteuningscentrum Secundair Onderwijs), ...

Voor de verdere implementatie van deze visie en voor de uitwerking van nieuwe initiatieven wordt er nauw samengewerkt over de verschillende beleidsdomeinen heen in de schoot van een nieuwe transversale ambtelijke werkgroep. De algemene beleidsvisie met betrekking tot het taalbeleid wordt getoetst aan de doelstellingen per sector, de geplande beleidsinitiatieven, de te bereiken doelgroepen, enz. Prioritaire domeinen zijn: etnisch culturele minderheden; voor-, na- en buitenschoolse opvang,

vrijtijdsinitiatieven, opleidings- en vormingsinitiatieven. Er wordt verder werk gemaakt van de verdieping van de inzichten en de vaardigheden m.b.t. het stimuleren van de interactie in een meertalige context en er wordt gestreefd naar een maximale uitwisseling van de opgebouwde expertise.

Een versterkte ondersteuning en begeleiding

Vaak blijft het taal leren beperkt tot het 'formele' leren. De mogelijkheid tot spontaan Nederlandstalig taalcontact voor kinderen, jongeren en volwassenen blijft in de Brusselse context onvoldoende. Daardoor verhoogt de druk op de leerkrachten, instructeurs, begeleiders en animatoren. Door het aanbieden van kwaliteitsvolle formele en informele contexten waarbinnen anderstaligen het Nederlands op een motiverende wijze kunnen leren en gebruiken, willen we de verdere ondersteuning en de stimulering van het Nederlands gestalte geven.

In de meeste situaties hebben we te maken met een mengelmoe van kinderen, jongeren en volwassenen met een verschillende sociale en culturele achtergrond, van verschillende leeftijden, met uiteenlopende interesses, met een verschillende thuistaal,... Voor een groeiend aantal kinderen en jongeren is het Nederlands enkel een schooltaal, zelden een speeltaal. Laaggeschooldheid, preciaire levensomstandigheden, onvoldoende sociale en culturele participatie zorgen bovendien voor een gebrekkige kennis van de omgevingstalen bij de ouders en maken het voor hen moeilijk om een rol te spelen in de taalontwikkeling van hun kinderen.

Daarom moet er in alle domeinen van de VGC voldoende aandacht worden besteed aan taalondersteuning en taalstimulering Nederlands van anderstaligen. Het Nederlands moet, afhankelijk van de situatie en de context, een duidelijke rol krijgen en voldoende worden gestimuleerd. De meertalige context draagt bij tot een positief gevoel tegenover meertaligheid in het algemeen en het Nederlands in het bijzonder.

Vanuit de reeds opgebouwde ervaring op het vlak van omgaan met het Nederlands in een meertalige context, kan de VGC middelen aanreiken en vaardigheden ondersteunen om de medewerkers van de verschillende partnerorganisaties binnen deze sectoren te begeleiden en te ondersteunen in deze materie. Dat gebeurt zowel rechtstreeks op het niveau van de doelgroep en de begeleiders als op het niveau van het beleid van de organisatie of instelling.

Een open overheid met een duurzaam communicatiebeleid en een sterke regie

De VGC organiseert en ondersteunt binnen haar beleidsdomeinen een brede waaier aan Nederlandstalige initiatieven voor kinderen, jongeren en volwassenen. Deze zijn zeer divers en uiteenlopend. Om een ondersteuning op maat te kunnen bieden, blijft een permanente en specifieke detectie van de behoeften op het vlak van het Nederlands noodzakelijk.

De talige diversiteit van de doelgroepen noodzaakt de VGC bovendien om na te denken over een toegankelijk en duurzaam communicatiebeleid, zonder evenwel haar Nederlandstalige identiteit te verliezen. De interactie tussen de VGC en de gebruikers van haar diensten is in de steeds veranderende Brusselse meertalige context echter geen sinecure.

In het regeerakkoord 2009-2014 van de VGC werd duidelijk gesteld dat er tijdens deze legislatuur zou gewerkt worden aan 'een kwaliteitsvol, dynamisch en effectief communicatiebeleid dat zich tot een brede stadgemeenschap richt'. Iedereen heeft recht op een goede informatie over het beleid dat wordt gevoerd en de dienstverlening die wordt geboden.

De VGC ontwikkelt binnen haar communicatiebeleid een systematiek in het omgaan met taal, zonder afbreuk te doen aan haar Nederlandstalige identiteit. Zij werkt een referentiekader uit met inhoudelijke, juridisch-bestuurlijke en communicatietechnische elementen en zorgt voor een duurzame en adequate aanpak van de interactie met de bewoners en gebruikers van Brussel die een beroep wensen te doen op haar dienstverlening.

De realisatie van al deze ambities vereist een sterke regie, een sluitende aanpak en een positieve samenwerking tussen de VGC en haar partnerorganisaties. Op basis van een gedragen visie zullen er concrete acties worden opgezet, waarbij gestreefd wordt naar een maximale samenwerking en een maximale optimalisering van de competenties en expertise.

OD 5.4. Stroomlijnen en verder uitbouwen van de ondersteuning van ouders bij de opvoeding van kinderen

De Vlaamse overheid hecht steeds meer belang aan de ondersteuning van ouders en andere opvoedingsverantwoordelijken bij het opvoeden van hun kind(eren). In haar visie is een belangrijke opdracht weggelegd voor het lokaal bestuur dat goed kan fungeren als bindmiddel tussen de verschillende beleidsterreinen. Voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt deze rol opgenomen door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Binnen de entiteit Gezin wordt een lokale coördinator opvoedingsondersteuner aangesteld, die zal instaan voor de organisatie van een lokaal overleg opvoedingsondersteuning.

Opvoeding is een gedeelde verantwoordelijkheid van de ouders en de informele en formele sociale netwerken (kinderdagverblijven, scholen...). Het is doorgaans een zelfregulerend proces dat in feite meestal erg goed verloopt. Onderzoek toont dat opvoedingsonzekerheid (het blijven zitten met vragen over opvoeding) niet geproblematiseerd moet worden, het hoort bij het normale opvoedingsproces. Hetzelfde geldt niet noodzakelijk voor opvoedingsspanning (het gevoel het soms niet meer aan te kunnen).

We gaan er van uit dat ouders in de eerste plaats nood hebben aan versterking van hun ouderlijke vaardigheden en aan versterking van hun draagkracht. Ouders geven zelf aan dat het belangrijk is te kunnen terugvallen op formele en informele netwerken, waarin zij sociale, emotionele of praktische steun ervaren. In de context van de grootstad is dit een belangrijk aandachtspunt. Brussel kent immers, in vergelijking met de rest van Vlaanderen, meer culturele diversiteit, meer gezinnen in armoede, meer eenoudergezinnen en meer mobiliteit. Daardoor kunnen de sociale netwerken onder druk komen.

Heel wat actoren op het terrein doen vandaag al belangrijk werk op het vlak van opvoedingsondersteuning. De organisatoren van het bestaande aanbod delen met elkaar essentiële waarden als vraaggericht of vraaggestuurd werken, integraal werken, emancipatorisch werken (empowerment) en respect voor de diversiteit van ouders. Het is de absolute bedoeling om de bestaande actoren samen te brengen en zo tot een meer efficiënte organisatie te komen vanuit een lokaal samenwerkingsverband. De VGC brengt de lokale actoren samen voor overleg met het oog op een optimale afstemming en een transparant aanbod en bouwt een steunpunt opvoedingsondersteuning uit.

De opvoedingswinkel is het lokale uithangbord van de dienstverlening op het vlak van opvoedingsondersteuning. Na de opstartfase zal de opvoedingswinkel in Brussel de volgende jaren werk moeten maken van de verruiming van de werking en de inbedding in het bredere samenwerkingsverband. De Inloop-teams worden, met respect voor hun specifieke opdracht, structureel verankerd binnen de opvoedingswinkel.

Binnen de eigen administratie zal de VGC werk maken van de verbinding tussen de beleidsdomeinen. In dat kader wordt er een ambulante opvoedingsondersteuning uitgebouwd op die plaatsen waar ouders regelmatig samenwerken, zoals consultatiebureaus, kinderdagverblijven en scholen. Vanuit het beleidsdomein Welzijn, Gezondheid en Gezin wordt de uitbouw van ontmoetingsplaatsen voor jonge kinderen en hun ouders ondersteund.

SD 6. De VGC bouwt meer en betere gemeenschapsinfrastructuur uit met het doel de fysieke omgeving te verbeteren

Eén van de grote uitdagingen voor steden is een doordachte omgang met en invulling van allicht het meest schaarse goed in de stad, namelijk ruimte. Een stad vormt een dichte aaneenschakeling van bewoners, functies, activiteiten en gebruikers op een beperkt aantal vierkante kilometers. 'Densiteit' of 'dichtheid' is dan ook een stedelijk kenmerk bij uitstek dat de stad onderscheidt van niet-stedelijke gebieden.

Densiteit vereist een lange termijnplanning van openbare werken, een doordachte en duurzame wijkontwikkeling en het creëren van voldoende kwalitatieve publieke ruimte. De demografische groei van het gewest maakt dat zowel een beleid van 'verdichting' als van 'verdunding' gevoerd moet worden, waarbij enkel de verdichting (het efficiënt en soms compact plannen van woningen en publieke voorzieningen) de verdunding (het voorzien van voldoende open, publieke ruimte) mogelijk maakt. De bewoners van de stad hebben nood aan rustpunten en aan publieke ontmoetingsruimte die voor de verbinding en de sociale cohesie in de stedelijke samenleving zo noodzakelijk is.

Hoewel de VGC op geen van deze terreinen rechtstreeks impact heeft, kunnen de vele infrastructuurprojecten van de VGC niet los gezien worden van de stedelijke ruimte waar zij ingebed zijn. Dit betekent ook dat VGC in de toekomst sterk rekening zal houden met de omgeving bij (ver)bouwprojecten en hier een doordacht beleid rond zal voeren.

OD 6.1. Versterken van het investeringsbeleid van de VGC voor de realisatie van een betere, duurzame en toegankelijke gemeenschapsinfrastructuur in de stad

De kwaliteit van het gemeenschapsbeleid in Brussel wordt niet enkel bepaald door de kwaliteit van de dienstverlening en het werk van mensen, maar evenzeer door de kwaliteit van de gemeenschapsinfrastructuur en de omgang met het patrimonium. Voor het infrastructuurbeleid dat de Nederlandstalige gemeenschapsvoorzieningen moet schragen, speelt de VGC als lokale overheid en dankzij de kennis van het Brusselse terrein een belangrijke en in sommige gevallen zelfs cruciale rol. Ook de komende jaren zal de VGC sterk blijven investeren in een goede huisvesting van de vele Nederlandstalige voorzieningen in de stad. Een belangrijk onderdeel van de middelen van de VGC zullen in de toekomst dan ook naar infrastructuurprojecten blijven gaan.

OD 6.2. Stimuleren van het multifunctioneel gebruik van infrastructuur, ingebed in de buurt en de omgeving

Gemeenschapsinfrastructuur is steeds ingebed in een buurt en moet een dialoog aangaan met de publieke ruimte en met de omgeving. Bij verbouwingen aan gemeenschapsinfrastructuren, of het nu om scholen, dienstencentra, crèches, sportinfrastructuur of bijvoorbeeld gemeenschapscentra gaat, moet de omgeving en het polyvalent gebruik door diverse spelers een belangrijk element zijn bij investeringen.

De toenemende verdichting in Brussel door de bevolkingstoename in het gewest, brengt met zich mee dat de ruimte in de stad ook een ooplopend prijskaartje zal kennen en dat alleen al om budgettaire redenen de infrastructuur die met steun van de VGC benut, gebouwd of verbouwd worden, optimaal en waar mogelijk polyvalent gebruikt kunnen worden. Voor elk infrastructuurdossier zou de functionele en inhoudelijke verbreding bij de opmaak van investeringsplannen of infrastructuursubsidies onderzocht kunnen worden om zo na te gaan in welke mate polyvalent gebruik nuttig en haalbaar is. Verder kan onderzocht worden of het openstellen van de bestaande infrastructuur, rekening houdend met alle beheersmatige aspecten die daarbij komen kijken, naar verschillende organisaties in de buurt mogelijk is.

Bijlage: omgevingsanalyse

1. De Vlaamse Gemeenschapscommissie

Naast het Brussel Hoofdstedelijk Gewest zijn ook de Franse en Vlaamse Gemeenschap bevoegd in Brussel. De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) is bevoegd voor culturele, onderwijs-, welzijns- en gezondheidsmateries binnen het grondgebied van het Brussels gewest. In deze domeinen wordt een coherent beleid voor heel Brussel soms bemoeilijkt door de gemeentelijke autonomie. De Brusselwet veranderde immers niets aan het bestaan van de 19 gemeenten en OCMW's die autonoom en naast elkaar hun **bevoegdheden** uitoefenen. De **politieke organen** van de VGC maken deel uit van de Gewestelijke instellingen. Het College is samengesteld uit de Nederlandstalige ministers en staatssecretaris van de regering van het Brussels Gewest. De Raad bestaat uit de Nederlandse taalgroep (17 leden) van het Brussels parlement. Het Brussels lid van de Vlaamse regering woont de vergaderingen van het College met raadgevende stem bij. De VGC is institutioneel ook verankerd met de Vlaamse Gemeenschap. In het kader van tal van Vlaamse decreten krijgt de VGC een expliciete rol toebedeeld en worden zowel provinciale als gemeentelijke taken opgenomen. De VGC krijgt een belangrijk deel van haar middelen van het Brussels Gewest en de Vlaamse Gemeenschap. Samengevat luidt de **missie** van de VGC als volgt: "de VGC is de basis en draaischijf voor de Vlaamse gemeenschap in het Brussels Gewest en voor diegenen die bij haar aansluiting zoeken, dit alles aangestuurd vanuit Nederlandstalig perspectief. Door de ontwikkeling en ondersteuning van een open Nederlandstalig netwerk van diensten en voorzieningen, wil de VGC de kwaliteit van het leven in de stad verhogen en nieuwe kansen bieden aan mensen."

2. Ruimtelijk kader en mobiliteit

Het Brussels Gewest is 161 km² groot en beslaat daarmee 0,53% van het Belgische grondgebied. De 19 gemeenten die van het Gewest deel uitmaken zijn uiterst divers van grootte. Een essentieel aspect van het ruimtelijk kader waarbinnen de VGC functioneert, is het gewestelijk beleid inzake ruimtelijke ordening en stadsontwikkeling, dat verschillende instrumenten hanteert die gezien hun transversale karakter relevant zijn voor het (stedelijk) beleid van de VGC. Zo worden wijken in moeilijkheden geherwaardeerd via duurzame **wijkcontracten** in partnerschap met de gemeenten. Naast initiatieven inzake huisvesting, openbare ruimte en economie worden ook projecten in de sociale en culturele sfeer geïntegreerd in elk wijkcontract. De VGC informeert proactief het Nederlandstalige werkveld, dat gestimuleerd wordt om projectvoorstellen te ontwikkelen die aansluiten bij de VGC-bevoegdheden én het programma van het wijkcontract. Brussel is een van de groenste hoofdsteden van Europa en stelt 13m² publiek toegankelijke **groene ruimte** ter beschikking per inwoner. In totaal gaat het om 8.000 hectare groene ruimte. In een grootstedelijke omgeving als Brussel staat de openbare ruimte onder druk en is de **bereikbaarheid** vaak problematisch. De ontwikkeling van zones met gewestelijk belang zal een grote impact hebben op de mobiliteit. Er wordt voorspeld dat in 2015 alle verkeersassen rond en in Brussel verzadigd zullen zijn. Het te hoge aantal wagens heeft negatieve gevolgen voor de leefbaarheid van Brussel en het welzijn van haar inwoners, zoals de toename van de CO₂-uitstoot, de ongelijke verdeling van de openbare ruimte tussen de verschillende gebruikers, de risico's op ongevallen, de verontreiniging en het lawaai.

3. Bevolking

In de loop van 2004 oversteeg het gewest opnieuw de kaap van 1 miljoen inwoners. In november 2009 telde het Brussels Gewest officieel 1.101.872 inwoners. Dat is een historisch record en bijna 17.000 mensen (1,6%) meer dan een jaar eerder. Oorzaak is de hoge vruchtbaarheidsgraad van de jonge Brusselse bevolking en vooral het internationale migratiesaldo. Het officiële **bevolkingscijfer** geeft echter niet volledig weer hoeveel personen er in werkelijkheid in Brussel wonen. Ten eerste worden kandidaat-vluchtelingen (27.293 op 1 januari 2006), diplomatiek personeel (schattingen van 9.500 tot 15.900), studenten "op kot" (geraamd op 15.000) en personen zonder wettig verblijf (schattingen 56.500) niet in deze statistieken opgenomen. De bevolkingsgroei betekent niet dat de stadsvlucht gestopt is, integendeel. Ook Antwerpen, Luik en Charleroi zien die stadsvlucht aanhouden. De stijging situeert zich vooral in de armere gemeenten. De globale stijgende trend zal zich de komende jaren in Brussel doorzetten. Men schat de Brusselse bevolking in 2020 op ruim 1.200.000 inwoners. In elk van de 19 gemeenten is de **bevolkingsdichtheid** hoger dan in de andere grote steden Antwerpen (2.308 inw/km²), Gent (1.519) en Charleroi (1.975). Luik daarentegen (8.610) heeft een dichtheid die het Brussels gemiddelde van 6.497 inwoners per km² overtreft.

Het Gewest telt in 2008 508.130 **huishoudens**, met een gemiddelde huishoudengrootte van 2 personen. Wat opvalt is dat de helft van de private huishoudens (49,5%) éénpersoonshuishoudens zijn, terwijl dat percentage over heel België slechts op 33,6% ligt. Dat betekent dat 1 op 4 inwoners van Brussel (24%) alleen woont. Voor elke vader met minstens één kind in zijn huishouden lopen er in Brussel 3,35 moeders met kinderen rond. In Brussel is sprake van **vergroening zonder vergrijzing** (zie figuur 3.5 in volledige tekst omgevingsanalyse). Brussel is het jongste gewest van België. De gemiddelde leeftijd is er 38,1 jaar, ruim 2 jaar onder de nationale, Vlaamse en Waalse gemiddeldes. Brussel is het enige gewest dat haar gemiddelde leeftijd ziet dalen. Als men de categorie 0- tot 24-jarigen beschouwt, bestaat het Gewest anno 2008 uit ruim 320.000 jongeren, die samen 30,8% van de bevolking uitmaken. In 2015 zouden er ruim 364.000 -25-jarigen in Brussel verblijven (31,9% van de totale bevolking). De grootste groep inwoners is die van de jongvolwassenen (25-40-jarigen): zij maken meer dan één kwart uit van de bevolking. De groep ouderen (65+) neemt in Brussel af, maar het aantal 80-plussers steeg de laatste jaren wel.

De verjonging en de bevolkingstoename zijn het gevolg van een positief natuurlijk saldo én een **positief migratiesaldo**. Terwijl in België gemiddeld 11,4 kinderen per 1.000 inwoners werden geboren in 2007, zijn dat er in Brussel 15,7. De interne migratie is veel omvangrijker dan de externe migratie. Ruim 60% van de uitwijkingen verhuist naar Vlaams- of Waals-Brabant en iets meer dan 50% van de inwijkingen komt van die twee provincies. Anno 2007 waren er ongeveer 12.787 meer interne uitwijkingen dan inwijkingen. In 2007 weken 34.992 personen vanuit het buitenland in Brussel in, terwijl 'slechts' 11.813 personen de omgekeerde beweging maakten. De aard van de migratie wordt sterk beïnvloed door het sociaal statuut van de huishoudens. Het is hoofdzakelijk de beter gestelde bevolking die wegtrekt uit het stadscentrum. De armere bevolking die er achterblijft wordt aangevuld door de instroom van armere mensen uit het buitenland. Brussel is een multiculturele stad. Het aandeel personen met een vreemde nationaliteit (28%) ligt gevoelig hoger in Brussel dan in het ganse land (9,1%). Van de **niet-Belgen** in Brussel komt iets meer dan de helft uit de 14 andere EU-landen anno 2004, vooral uit Zuid-Europa. Daarnaast gaat het voornamelijk om Marokkanen en Turken (als ze nog niet genaturaliseerd zijn) en Polen.

Inzake de **verhuisbewegingen** van Nederlandstaligen in en uit Brussel blijkt dat een pullfactor die maakt dat Nederlandstaligen in Brussel komen wonen het typische karakter van Brussel is: een meertalige, multiculturele stad met een breed cultuur-, en ontspanningsaanbod. Of men in Brussel blijft of niet wordt dan weer vooral bepaald door de buurt. De belangrijkste pushfactoren zijn hierbij het lawaai, de netheid, de verkeerssituatie en de veiligheid. Gegeven de samenhang tussen uitwijking en gezinsuitbreiding spelen ook andere factoren zoals kinderopvang, onderwijs, jeugdinfrastructuur,... een rol. In Brussel worden minstens vijftig talen gesproken. 9,3% van de Brusselaars is **Nederlandstalig** en 10,3% tweetalig Nederlands-Frans. In 2006 bleek dat 28,2% van de Brusselaars het Nederlands goed tot uitstekend beheerst, terwijl het in 2001 nog om 33,3% ging. Het aantal Brusselaars dat het Frans goed tot uitstekend spreekt, bleef stabiel op 95,5%. In dezelfde periode won het Engels terrein met een stijging van 33,3% tot 35,4%.

4. Economie

Het Brussels gewest behoort tot het kransje van de rijkste regio's in Europa. Bijna een vijfde van de Belgische **welvaart** wordt in het Brussels gewest gecreëerd. De Europese en andere internationale instellingen genereren direct en indirect 13% van het BBP en 12,5% van de werkgelegenheid in Brussel. Het totale aantal vestigingen van ondernemingen in het Gewest is tussen 1992 en 2006 relatief stabiel gebleven (van 33.745 naar 33.510). Brussel is het enige gewest dat gekenmerkt wordt door een emigratie van zijn ondernemingen naar de andere twee gewesten die niet gecompenseerd wordt door een immigratie van productie-eenheden. De gecumuleerde groei voor Brussel zou over de periode 2008-2010 -3,0 % bedragen, tegenover -2,7 % voor België. De werkgelegenheid zou evenredig met die daling getroffen worden door een verlies van 17.750 arbeidsplaatsen tussen 2009 en 2011. Nadien zou zich in Brussel een herstel aftekenen dat gekoppeld is aan het algemene herstel dat voor het land wordt verwacht. Steden creëren tegelijkertijd welvaart en armoede, integratie en uitsluiting. Brussel kent een **paradoxe socio-economische context**. Aan de ene kant is het een gewest dat aantrekkelijk is vanuit economisch standpunt en een zeer belangrijke ontwikkelingspool voor België. Aan de andere kant wordt een groot deel van de bevolking uitgesloten van deze economische rijkdom. De dualiteit tussen rijke en

arme inwoners vertaalt zich ook in de stadsgeografie, met kansarme buurten in een sikkelvormige zone ten Westen van de vijfhoek rond het kanaal, en rijke buurten in het Zuidoosten van Brussel.

5. Onderwijs

In het schooljaar 2007-2008 werden 214.101 **leerlingen** geregistreerd in Brussel (tegenover 202.177 in 2002-2003) waarvan zo'n 177.038 leerlingen in het Franstalig onderwijs en 37.063 leerlingen in een school van de Vlaamse Gemeenschap. De verhouding van het leerlingenaantal in het Franstalig t.o.v. het Nederlandstalig secundair onderwijs bleef de voorbije jaren vrij constant (+/- 83% t.o.v. 17%).

Van 2002-2003 tot 2007-2008 is het aantal leerlingen in het Brussels **kleuteronderwijs** sterk gestegen van 44.806 tot 51.250. Het Nederlandstalig kleuteronderwijs groeide van 10.192 tot 11.173 en het Franstalig kleuteronderwijs van 34.614 tot 40.077 leerlingen. Het **lager onderwijs** in Brussel kende tijdens dezelfde periode 2002-2003 tot 2007-2008 een stijging van 76.797 tot 78.682 leerlingen. Het Nederlandstalig lager onderwijs groeide van 12.174 tot 13.488 en het Franstalig lager onderwijs van 64.623 tot 64.194 leerlingen. Van 2002-2003 tot 2007-2008 steeg het aantal leerlingen in het Brussels **secundair onderwijs** van 80.574 tot 84.169 leerlingen. Het Nederlandstalig secundair onderwijs groeide van 11.622 tot 12.402 en het Franstalig secundair onderwijs van 68.952 tot 71.767 leerlingen. 51,2% van de Brusselse jongeren in het derde jaar secundair onderwijs was in 2008 ingeschreven in het ASO, 24,5% in het TSO en 24,3% in het BSO.

De **schoolse vertraging** is in het Brussels onderwijs in zijn algemeenheid groter dan in het onderwijs in de Vlaamse steden. De schoolse vertraging (minstens een jaar) in Brussel betreft in het vijfde jaar ASO iets minder dan de helft van de leerlingen. In het TSO gaat het al om ruim 80% en in het BSO zelfs om 90%. In Antwerpen is de schoolse vertraging in het vijfde jaar TSO 58,0% en in Gent 47,8%. Specifiek in het Brussels Nederlandstalig onderwijs is de schoolse vertraging minder dramatisch dan in het Brussels onderwijs in zijn algemeenheid.

In het Brussels onderwijs in zijn algemeenheid verlaat 22,9% van de Brusselse jongeren (18-24 jaar) de school vroegtijdig, t.t.z. zonder diploma hoger secundair onderwijs. Dit cijfer ligt een stuk hoger dan in Vlaanderen (10,0%) en Wallonië (17,8%). Van alle **vroegtijdige schoolverlaters** in Brussel is 26,0% werkloos. Zij maken 43,8 % van de jongere werklozen uit. Voorts zijn er in Brussel veel kinderen en jongeren die ondanks de leerplicht niet naar school gaan. In de sikkelvormige zone vindt men een concentratie aan personen die geen of enkel lager onderwijs hebben genoten. Wie een diploma hoger onderwijs wist te behalen, woont vaker in het Zuidoosten van Brussel. De middencategorie van bedienden en werknemers treft men voornamelijk aan in de perifere gemeenten. Ruim 30% van de leerlingen woont in een achtergestelde buurt.

Tussen 1990-1991 en 2006-2007 nam de schoolbevolking in het **hogescholenonderwijs** met 24,5% toe. In het academiejaar 2006-2007 werden 38.469 hoofdinschrijvingen geregistreerd waarvan 71,5% in de Franstalige en 28,5% in de Nederlandstalige hogescholen. Het Nederlandstalig hogescholenonderwijs groeide met 3,8% en het Franstalig met +35,2%. Het aandeel van het Franstalig hogescholenonderwijs in de Brusselse hogescholenbevolking steeg aldus van bijna 2/3 tot 71,5%. In het **universitair onderwijs** is het aantal hoofdinschrijvingen tussen academiejaar 1990 -1991 en 2004 -2005 gestegen met 17,6%. In 2004-2005 werden 36.106 hoofdinschrijvingen geteld waarvan 72,5% aan de Franstalige en 27,5 % aan de Nederlandstalige universiteiten. Het Nederlandstalig universitair onderwijs groeide met 12,5% en het Franstalig met 20%. Het aandeel van het Franstalig universitair onderwijs in de Brusselse universiteitsbevolking steeg zo van 71,2% tot 72,5%. Brussel behoort tot de kopgroep van Europese regio's waar meer dan 35 % van de inwoners hoger opgeleid is, naast Londen, Parijs, Helsinki, Stockholm, Madrid en Amsterdam.

Een structurele link, een overkoepelende overlegstructuur of zelfs een beperkte vorm van systematische **samenwerking** tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Europese en internationale scholen ontbreekt.

Voor een leerling in het basisonderwijs trekt de Vlaamse Gemeenschap 22,7% meer uit dan de Franstalige Gemeenschap, voor een leerling in het secundair onderwijs 18,1%. Het blijft moeilijk om geschikt **personeel** te vinden en ook het verloop ligt hoog. Zo raken de plaatsen in het Franstalig onderwijs niet ingevuld en in het Nederlandstalig onderwijs verlaat 58,5% van de leerkrachten in het lager onderwijs en 56,0% in het secundair onderwijs hun job reeds binnen de vijf jaar.

Zo'n 16% van leerlingen die in Brussel naar school gaan komt van buiten het gewest. Over alle onderwijsniveaus in het Brusselse onderwijs in zijn algemeenheid heeft gemiddeld ongeveer 4/5 van de leerlingen de Belgische nationaliteit. Ook de **taaldiversiteit** eigen aan Brussel vinden we terug op de schoolbanken.

Elke school en elke schoolbevolking heeft z'n specifieke eigenheid, zelfs binnen eenzelfde onderwijsnet of stadswijk. Het Nederlandstalige onderwijslandschap in Brussel telt 165 hoofdscholen met in totaal 229 vestigingsplaatsen. Bij een ongewijzigde verhouding tussen het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs zou volgens een **capaciteitsonderzoek** uit 2008 het aanbod van het basisonderwijs in Brussel met ruim de helft moeten uitgebreid worden. Concreet zou dit voor het Nederlandstalig basisonderwijs betekenen dat er tegen 2015 +/- 3.000 bijkomende plaatsen moeten gecreëerd worden (10 à 15 extra scholen). De Nederlandstalige Brusselse kleuterscholen zitten immers vol en hebben weinig tot geen marge om nog meer leerlingen op te vangen. In verschillende Brusselse gemeenten zitten de Nederlandstalige lagere scholen ook bijna allemaal vol.

Hoewel de voertaal Nederlands is, ziet men in het **Nederlandstalig onderwijs** een stijging van het aantal Franstalige kinderen en jongeren van vreemde afkomst, die 80% van de leerlingen uitmaken. Slechts een minderheid van de leerlingen spreekt thuis effectief Nederlands. Het aantal leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs dat thuis een andere taal spreekt dan het Nederlands of het Frans is verdubbeld in de periode 2000-2006. Slechts één kind op tien in het kleuteronderwijs leeft in een gezin waar beide ouders Nederlandstalig zijn. In het Nederlandstalig kleuteronderwijs komt 28% van de kindjes uit een homogeen Franstalig en 43% uit een homogeen anderstalig gezin. Het Nederlandstalig hogescholenonderwijs groeide van 1990-1991 tot 2006-2007 met 3,8%. Tussen 1990-1991 en 2004-2005 groeide het Nederlandstalig universitair onderwijs met 12,5%. Er volgen ongeveer 5.300 leerlingen les in het Nederlandstalig deeltijds kunstonderwijs. Het **Huis van het Nederlands** Brussel kent de laatste jaren een gestage toename in het aantal inschrijvingen. In 2009 lag het aantal intakes en doorverwijzingen naar het NT2-aanbod op meer dan 6.000 tegenover 5.000 in 2006. Voor het schooljaar 2008-2009 heeft Brusselleer, Centrum Basiseducatie in Brussel, 200.800 lesuren cursist (LUC).

6. Tewerkstelling

Het Brussels gewest is goed voor ongeveer 650.000 jobs: het belangrijkste tewerkstellingsgebied van het land (17% van de Belgische arbeidsplaatsen). In 2007 werden 47,2% van de 680.000 Brusselse arbeidsplaatsen ingenomen door inwoners van Brussel en 52,8% door inkomende pendelaars. In 2008 vertegenwoordigden deze **pendelaars** uit de andere gewesten reeds 54% van de werkgelegenheid in Brussel. Een groot deel van de rijkdom die in Brussel geproduceerd wordt, verdwijnt dus naar de andere gewesten. In het Brussels gewest zijn er relatief weinig jobs in de handenarbeid (19,7%). Anderzijds werkt 90,9% van de werknemers in Brussel in de tertiaire sector waarvan 37% bij overheidsdiensten. In drie activiteitssectoren is de loonarbeid sterk terugggefallen: de industrie, de bouw en de groothandel. De sectoren die in Brussel de meeste nieuwe banen hebben geschept, zijn gezondheidszorg en sociale dienstverlening, de horeca, gemeenschapsvoorzieningen, de overheidsdiensten, diensten aan bedrijven, financiële instellingen, telecommunicatie en het onderwijs.

De administratieve **werkloosheidsgraad** bedroeg in 2008 in Brussel 19,0%. Dat is meer dan in Gent (10,2%) en Antwerpen (12,2%), maar minder dan in Charleroi (26,7%) en Liège (26,9%). De werkloosheid stijgt sterk als gevolg van de economische crisis. In augustus 2009 werd de kaap van de 100.000 werkzoekenden overschreden. Tussen 2000 en 2007 steeg het aandeel van de werklozen met een diploma van lager secundair onderwijs in het totaal aantal Brusselse werklozen met 29%. In het Brussels Gewest bedraagt de **jongerenwerkloosheid** een zorgwekkende 34,4%, wat twee keer zoveel is dan het Europese gemiddelde. De jongerenwerkloosheid slaat het hardst toe in de gemeenten van de eerste kroon. Meer dan een vierde van de inwoners van Brussel woont in een wijk waar de werkloosheid de grens van de 25% overschrijdt.

Tegelijkertijd zijn er vacatures die niet ingevuld raken. Op de lijst van de **knelpuntberoepen** staan bvb. ook functies m.b.t. zorg, bouw, logistiek en horeca. De 85 beroepen die in 2008 als knelpuntberoep geïdentificeerd zijn, hebben betrekking op 5.859 arbeidsplaatsen. Onder meer de arbeidsomstandigheden blijven een struikelblok bij het vinden van de geschikte kandidaten, bvb. voor leerkrachten en verpleegkundigen. Slechts 8,9% van de werkzoekenden die begin 2009 bij Actiris waren ingeschreven

beheerst beide landstalen mondeling goed. Daarentegen vereist 41,7% van de door Actiris ontvangen werkaanbiedingen taalvaardigheden. Dit percentage stijgt tot 58,0% voor de knelpuntberoepen. In 2008 volgden in totaal 10.480 werkzoekenden en 3.248 werkende Brusselaars een **beroepsopleiding** bij of via Bruxelles Formation. Bij de Brusselse regionale dienst van de VDAB volgden in 2009 in totaal 11.256 mensen een beroepsopleiding, waarvan 3.735 werkzoekenden en 7.521 werknemers. De beroepsbevolking zou met een gemiddelde groei van 1,1% van 2011 tot 2014 sneller stijgen dan de binnenlandse werkgelegenheid (gemiddeld 0,5% over dezelfde periode). Er wordt een sterke stijging verwacht van de werkloosheidsgraad in 2011, die zou oplopen tot 24,2% in 2012 en daarna terugvallen tot 22,9% tegen 2014.

7. Inkomen

Het gemiddeld inkomen per inwoner van het Brussels gewest situeert zich voortdurend onder het landelijk gemiddelde. De laagste inkomens zijn in Brussel sterker vertegenwoordigd dan in België. Het **gemiddeld inkomen** per aangifte blijft lager in het Brussels gewest dan in Gent (€24.304) en Antwerpen (€22.800), maar hoger dan in Liège (€20.427) en Charleroi (€19.048). De uitgaven per jaar van de huishoudens bedragen in Brussel gemiddeld €29.189 terwijl het in Vlaanderen om €34.069 gaat en in Wallonië om €31.130. De Brusselaars spenderen slechts 73% van het nationaal gemiddelde aan persoonlijk vervoer maar besteden zesmaal meer aan metro, tram en bus dan het Belgisch gemiddelde. De Brusselse huishoudens geven 9,5% meer uit aan huur dan het gemiddelde Belgische huishouden. De laagste belastbare inkomens zijn geconcentreerd in de sikkelvormige zone rond de vijfhoek. Daartegenover treft men de hoogste inkomens aan in het Zuidoosten van het Gewest.

8. Huisvesting

Brussel telt meer woningen zonder **basiscomfort** dan de andere vier grote steden van ons land. Jongvolwassenen en welgestelden verhuizen vaker. Deze inwonerstypes vindt men voornamelijk in het centrum van Brussel en in en rond de Europese wijk. In laag-Molenbeek, Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node echter, is de verhuisintensiteit eerder laag, wat wellicht wijst op een relatief immobilisme van de minder welstellende bewoners. Het Brussels gewest tracht de aankoop van gezinswoningen toegankelijker te maken voor Brusselaars met een gemiddeld inkomen. Sommige types gezinnen, waarvan men weet dat ze het zeer moeilijk hebben om een woning te vinden, zijn echter ondervertegenwoordigd in de doelgroep van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij (GOMB), zoals gezinnen met kinderen (16% van de begunstigde gezinnen) en eenoudergezinnen (slechts 3,5%). Arbeiders (4%), werklozen (7%) en gepensioneerden (3%) zijn eveneens ondervertegenwoordigd. In de Zuidoostelijke gemeenten treft men de duurste huurwoningen aan, met gemiddelden boven €550. In 2009 had de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij 38.526 sociale woningen in de aanbieding. Dat zijn er 12 meer dan in 2008. Tegelijk stonden er ruim 30.000 huishoudens op de wachtlijst voor een sociale woning. Dat zijn er 4.000 meer dan in het jaar voordien. Dit gebrek aan afstemming tussen vraag en aanbod stelt de huisvestingscrisis in Brussel scherp.

9. Gezondheid

De levensverwachting bij de geboorte bedraagt in Brussel 75,34 jaar bij de mannen en 81,36 jaar bij de vrouwen. Inwoners van de rijkste gemeenten hebben een levensverwachting die 3 jaar hoger ligt dan inwoners van de gemeenten met een lage socio-economische status. De belangrijkste doodsoorzaken in Brussel zijn **hart- en vaatziekten** die 36 % van de overlijdens veroorzaken. Kanker is verantwoordelijk voor 25 % van de sterfgevallen en ademhalingsaandoeningen vormen de derde doodsoorzaak (12 %). 28% van alle Brusselse baby's wordt geboren in een huishouden zonder inkomen uit arbeid en 11% bij een alleenstaande moeder zonder inkomen uit arbeid. Deze kinderen hebben meer dan tweemaal zoveel kans om te sterven tijdens hun eerste levensmaand en meer dan driemaal zoveel kans om te sterven in hun eerste levensjaar dan kinderen die geboren worden in een gezin met twee inkomens. 26 % van de Brusselaars ervaart zijn gezondheidstoestand als niet bevredigend. 29 % kampt met **psychologische problemen** en 16 % heeft ernstige geestelijke gezondheidsproblemen. 10 % van de Brusselaars heeft een depressie. 55 % van de Brusselaars lijdt aan een of meer chronische aandoeningen. Dit aandeel stijgt stelselmatig met de leeftijd. De gegevens omtrent **seksueel overdraagbare aandoeningen** (SOA's) tonen een stijgende tendens bij de bekende ziekten en het opnieuw opdruken van minder bekende ziekten. Onrustwekkend is dat het kennisniveau van de jongeren omtrent de wijzen van overdracht van HIV verslechtert.

Een essentiële factor van iemands gezondheid is de **levensstijl**. Tussen 1998 en 2002 overleden 7.539 Brusselaars ten gevolge van het roken, of gemiddeld 1.508 per jaar. Alcohol veroorzaakt 2,3 % van alle overlijdens en 7,3 % van de sterfgevallen voor 65 jaar in het Gewest. De strikt aan alcoholgerelateerde mortaliteitscijfers in de leeftijdscategorie van de 45- tot 74-jarigen liggen significant lager in de rijkste gemeenten. 7 % van de Brusselaars is aan alcohol verslaafd. Een Brusselse adolescent op de vijf heeft een onevenwichtige voeding. Een kwart van de Brusselse jongeren ontbijt nooit op schooldagen. Minder dan een kwart van de Brusselse adolescenten eet elke dag groenten en fruit. Minder Brusselaars doen aan lichaamsbeweging dan de inwoners van de andere gewesten. Dit gebrek aan lichaamsbeweging is typisch stedelijk. Eén van de belangrijkste determinanten van de gezondheid is de **leefomgeving**, zowel de woning als de directe woonomgeving. De Brusselaars zijn vooral ontevreden wat de luchtkwaliteit betreft. Het belangrijke aandeel van het wegverkeer in de uitstoot van deze verontreinigende stoffen zal er toe leiden dat het gewest de vooropgestelde Europese normen niet zal halen. Ruim één Brusselaar op vijf vindt zijn omgeving lawaaierig: het wegverkeer, burenlawaai en het luchtverkeer vormen de drie belangrijkste bronnen. In de andere stedelijke gebieden ligt dit percentage "slechts" op 15%.

De **sociale ongelijkheid** is in Brussel van bij de geboorte aanwezig. De gezondheidstoestand staat rechtstreeks in verhouding tot opleidingsniveau en woonwijk. De inwoners van de gemeenten met een gemiddeld lage socio-economische status lopen een hoger risico op vroegtijdig overlijden aan ischemische hartziekten, longkanker, chronische ademhalingsziekten en alcoholgerelateerde aandoeningen. Mensen in sociaal moeilijke omstandigheden lijden meer aan chronische aandoeningen. Bij de personen met een laag opleidingsniveau komt depressie dubbel zo vaak voor en diabetes drie tot 5 keer vaker dan bij andere bevolkingsgroepen. Brusselaars die in sociaal moeilijke omstandigheden leven hebben vaker een onevenwichtige voeding en stoppen veel minder met roken. Mensen die in preciaire omstandigheden leven hebben niet enkel een grotere kans op sterfte. Ze zijn ook vatbaarder voor ziekten en hebben een verhoogd risico op het ontwikkelen van sociaal onbehagen, verslaving en mentale stoornissen. Kortom, een onzeker bestaan schaadt de gezondheid.

10. Armoede

Veel Brusselaars worden geconfronteerd met een combinatie van **achterstellingsfactoren**. Een vijfde van de totale Brusselse bevolking leeft in financieel moeilijke omstandigheden. Meer dan een kwart van de Brusselaars woont in een huishouden waarin helemaal geen bezoldigde arbeid wordt verricht. In 2008 kreeg 17,1% van de Brusselse jongeren (18-25 jaar), 19,5% van de actieve bevolking (18-64 jaar) en 13,8% van de Brusselse ouderen een minimum- of vervangingsinkomen. Vergeleken met Antwerpen (1,22%), Gent (1,91%) en Charleroi (2,14%) kent Brussel een groter aandeel in de bevolking dat afhankelijk is van sociale bijstand. Enkel Liège doet het slechter met 4,37%. Tussen 2002 en 2008 bleef het aandeel leefloontrekkers in Brussel stijgen, terwijl dit in Gent stabiel bleef en in Antwerpen daalde. Brussel telt 30.000 leefloners ofwel 2,82% van de bevolking. Het aantal gerechtigden op een leefloon per 1.000 inwoners is in Brussel (20,5) ook hoger dan in Antwerpen (9,8), Gent (14,7) en Charleroi (14,5). Alleen Liège telt meer gerechtigden op leefloon dan Brussel met 35 op 1.000 inwoners. De Brusselaars zijn goed voor 22,2% van het totaal aantal gerechtigden op financiële steun in België. Brussel vertegenwoordigt 36,6% van het totaal aantal tewerkgestelden via de maatschappelijke hulp in ons land. 41,8% van de gerechtigden op medische hulp in ons land klopt aan bij een Brussels OCMW. In 2007 was 4,9% van de meerderjarige Brusselaars geregistreerd bij de Nationale Bank omdat ze schulden hadden in het kader van achterstallige contracten. In 2009 ging het al om 5,2 % van de Brusselaars.

7,5% van de Brusselaars genieten van inkomensgarantie voor **ouderen** om een te laag pensioen aan te vullen of te vervangen. 19% van de Brusselse 60-plussers leven in een sociaaleconomisch kwetsbare situatie omdat ze geen eigenaar zijn van hun woning en niet hoog opgeleid zijn. 29% van de Brusselse 65-plussers doet een beroep op een verhoogde verzekeringstegemoetkoming voor geneeskundige zorgen. Erg verontrustend is de situatie van de jongste leeftijdscategorieën: terwijl zij steeds talrijker worden, groeien ze meer en meer op in moeilijke omstandigheden. In 2005 groeide 35% van de Brusselse kinderen en **jongeren** (0-17 jaar) op in een huishouden zonder inkomen uit arbeid, ongeacht het type huishouden. Dit is een stijging met 3,7% t.o.v. 2004. Brussel doet het op dit vlak een stuk slechter dan Gent (19,2%) en Antwerpen (24,4%) maar iets beter dan Liège (38,4%) en Charleroi (40,4%). Specifiek bij het huishoudtype "éénoudergezinnen" loopt dit in Brussel zelfs op tot 60,1%, t.o.v. 47,1% in Gent, 49,5% in Antwerpen, 66,4% in Liège en 70,4% in Charleroi. De kansarmste buurten van Brussel situeren zich in de sikkelvormige zone ten Westen van de vijfhoek. Deze territoriale ongelijkheid wordt verklaard doordat

opleidingsniveau, loopbaan en inkomen verantwoordelijk zijn voor de toegang tot bepaalde segmenten van de woningmarkt. In dit opzicht blijft het Brussels gewest een patroon van ongelijkheid reproduceren, dat nog versterkt wordt doordat migranten zich selectief vestigen in bepaalde wijken naargelang hun financiële mogelijkheden.